

СРПСКИ НАРОД

Императив историје

Прокламација, коју је Вођа Рајха упутио учесницима прославе оснивања националсоцијалистичке странке, значајна је по двема чињеницама. С једне стране дошла је у њој до изражаја мирна сигурност и уверење у победу. С друге стране њоме је још једном наглашена одлука и воља да се спроведе мобилизација свих духовних и материјалних вредности Европе, у борби, која се за одбрану њеног живота и њене културе, води на Истоку.

Још једном је у овој посланици јасно наглашено да је борба, која се данас бије нечувеном жестином и одлучношћу у руским ширинама, не само борба за Немачку него за целу Европу. Баш у овим данима се плутократске и бољшевичке снаге, које су заједнички кренуле да ометају буђење и освешћивање Европе, погађају око свога будућег удела у плу.

Баш ових дана документовало се пред целим светом да у табору противника Европе нема ни слоге, ни јединствених погледа, него да су халапливи егоизми на делу да задовоље грабежљиве апетите.

Насупрот овоме, из речи Хитлерове посланице избија јасна одлука да се Европа не само данас и за време рата сва у јединственој вољи прикупи у моћно оружје одбране и победе, већ да се и преко тога и после тога наш континент организује у једну јединствену хармоничну целину, у циљу узамног допуњавања међуевропске политичке, културне и привредне сарадње.

Данас је, истина, борба за опстанак Европе у првоме плану. Њој је све остало подређено. Огромне могућности нашега континента биће, што је после ове посланице још једном постало потпуно јасно, свеобухватном организацијом мобилисане и бачене на теразије историје.

Ако је немачка војна сила преузела на себе задатак, намењен јој историјом, да буде носилац мача Европе, онда се за остале народе нашег континента намеће дужност да буду дорасли свакоме времену и његовом

императиву. Када се ради о бити или не бити читавог једног континента, који претставља свет, његову културу и све његове тековине, онда ниједан народ, ниједан појединац у томе народу нема право да се извуче из својих обавеза према европској судбини.

Дужности, која ова исполинска борба намеће сваком Европљанину, данас су света служба оним вредностима које су најбитније у животу сваког народа. Отуда је недела према сопственом народу и према себи сваки покушај, па чак и помисао на то да се те дужности пренебрегну. Србија ће, у то смо уверени, своје дужности у европском збивању испунити до краја

Један извештај број људи, којима није било стало ни до свога народа, ни до обнове земље, ни до тога да допринесу свој удео у одбрани целокупног културног човечанства од дивље опасности која му прети са Истока, већ којима је био циљ да се проспе што више српске крви, да закукају српске мајке над мртвим синовима, да од земље остане само пустош и рушевине, узалудно су прошле године покушали да те своје паклене планове и циљеве остваре у Србији.

Била је образована једна заиста смешна и жалосна такозвана „Ужичка совјетска република“. Створило се неколико жаришта пљачкаша, бивших робијаша и дешператера, који су се понудили да ће успети у одржавању хаоса. Преварили су се. С једне стране, јер су окупационе власти биле чврсто решене да у овом делу Европе одрже унутрашњи мир, а с друге стране што је српски на-

род био исто тако чврсто решен да се свима својим снагама одупре таквој акцији, која би га бацила у бездушне канџе комунизма, доносећи му само згаришта, глад, смрт и пропаст.

Акцијом окупационе војне силе и српских одреда, комунистичке банде дефинитивно су очишћене са српске територије. Њима у Србији није било више опстанка, јер нигде нису могли наћи уточишта, нигде помоћи у народу, који је свом својом свешћу и свима својим осећањима био противу њих.

Разбегавши се пред одлучним наступом оружане силе и народа, растурене банде искористиле су прилику да се окупе изван граница Србије и да тамо наставе своју такозвану „ослободилачку акцију“, ослобађајући народ и тамо на исти начин као што су га ослобађали овде, гурајући га на име у крв и смрт.

Међутим, њихови планови били су и овога пута сасвим погрешни. Припремајући другима пропаст, саме те банде наилазе на своју сопствену пропаст. Извештаји о акцији чишћења у западној Босни о томе најбоље сведоче.

Непријатељска пропаганда у последње време ширила је гласове да је немачка оружанска сила везана за Источни фронт и да није у стању да интервенише на другом коме месту. Међутим, подухват чишћења у Босни доказује да немачка војска стиже свуда да прими борбу и да уништи непријатеља ма где он био.

Српски народ може само најискреније да поздрави ову акцију у Босни, јер ти црвени бандити

немају у себи ничег националног, јер су њихове пароле интернационалне, они немају у себи ничег светог, јер за њих не постоји ни Отаџбина, ни Бог, ни породица, а узимају често као своју паролу „ослобођење Срба и српског народа“. Да је њима заиста стало до Срба и српског народа, не би никад били починили оне злочине које су сами непосредно починили над Србима и српским народом, убијајући потпуно невинне људе само зато што нису истицали на својим доловима црвене заставе и нису се китили петокраким звездама. Исто тако и сада они врло добро знају да својим неделима у ствари уништавају а не ослобађају своју сабраћу и да њихов народ не иде таквим поступцима никаквом „ослобођењу“, већ стварном уништењу.

Но, њима до тога није стало. Они слепо извршавају примљена наређења, не водећи рачуна о сутрашњици, не водећи рачуна о томе да ли ће Срба бити, или их бити неће. Њима је главно да својом акцијом оправдају новац који примају из црвене Москве, или из других плутократско-јеврејских извора и да њиховим деструктивним радом буду задовољни њихови господари и послодавци.

Српски народ решен је свом својом вољом и свом својом одлучношћу да свима својим расположивим снагама учествује у заједничкој борби за одбрану и за спас Европе. У тој својој акцији и у тим својим напорима српски народ неће се поколебати. Њему нису потребни никакви лажни ослободиоци. Својим радом он ће настати да допринесе максимум могућности за обнову Европе и за обнову своје сопствене земље, у којој нити има нити ће бити места ненационалним елементима и његовим гробарима.

Акција чишћења у Босни претставља свакако крај оне страховите опасности која нам је претила и српски народ може само да се радује њеном успеху. Они који сада изгубе терен и у тим крајевима не могу се никад више надати да ће својом ногом ступити на намучено тле мајке Србије.

Ред и мир биће одржан на целом подручју Европе, ма где противник ма шта покушао и сем они, који се надају унутрашњим немирима или рачунају са искрцавањем непријатеља доживеће најтеже разочарење, јер ће немачка војска увек на време стићи где треба и уништити сваког непријатеља. Подухват у Босни, изведен по једном добро спремином плану најбоље доказује колико су све те „ослободилачке акције“ осуђене унапред на пропаст и лишене сваког смисла.

Крај једне опасности

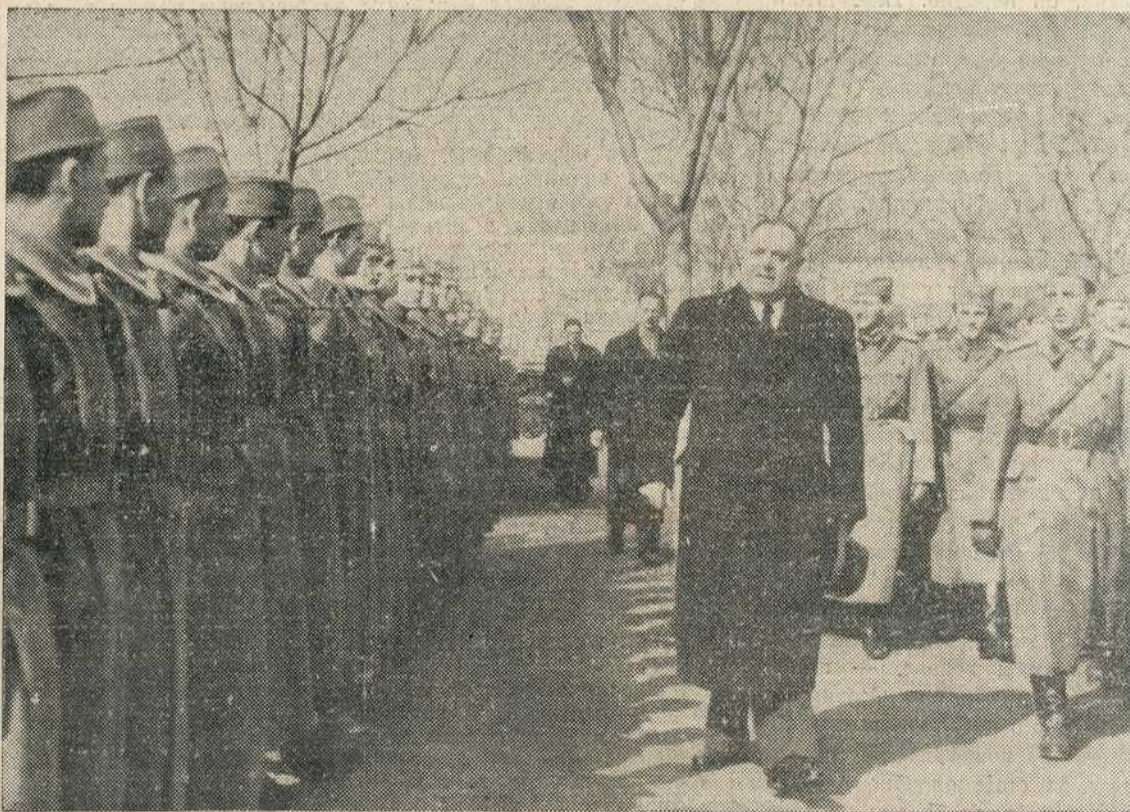
Част и хвала српским добровољцима

Претседник српске владе, армиски генерал Милан Ђ. Недић, посетио је у среду пре подне IV батаљон Српског добровољачког корпуса, где је присуствовао помену палим добровољцима за спас Србије.

После свршеног помена претседник владе је изишао у велико двориште касарне где је из-

вршио смотру IV батаљона Српског добровољачког корпуса. Долазак претседника владе у двориште касарне, јављен је са речима: „Долази нам претседник владе Народног спаса, армиски генерал Милан Недић“, на што су добровољци одговорили: „Да живи отац Србије!“

(Наставак на 6-тој страни)

Претседник Српске владе генерал Недић врши смотру добровољаца

(Снимци „Српски народ“, М. Р.)

Недељни ирепег

међународних догађаја

Москва - Лондон - Вашингтон

Прослава годишњице црвене армије у Великој Британији и Сједињеним Државама, са манифестацијама које су тим поводом одржане и са њиховом политичком позадином и последицама, поново је ставила на тапет у европској јавности питање међусавезничких односа. С једне стране ово, а с друге стране политичке последице америчког пораза у Тунису, бацили су занимљиву светлост и на односе у англосаксонском табору, при чему је спор око даље egzистенције Британске Империје поново оживео.

Лондон под црвеним заставама

Двадесетпета годишњица од оснивања црвене армије икоришћена је у Великој Британији за велике манифестације, у којима су узели учешћа, почев од 8 министара па до Кентербериског надбискупа, најугледнији претставници британског јавног живота. На овој прослави није узео учешћа Винстон Черчил, коме је истински или политички назоб омогућено прво да одсутствује у Доњем дому у непријатној дебати о Бевриџовом плану и да затим остане у кревету, док је Иди у лондонском Алберт-Холу величао борбу црвене армије за спасавање цивилизације. Пример, који Велика Британија даје својом политиком према Совјетској Унији, може да послужи свима онима у Европи, који мисле да се политика прави осећајем или темпераментом, као корисна поука.

Треба потсетити, у вези са тим, на чињеницу да је Велика Британија била та, која је помагала разне беле генерале после руске револуције против совјетског режима. Треба потсетити на чињеницу да је прва мера прекршаја дипломатског имунитета против једног совјетског претставника на страни, пре више година спроведена у Лондону. Тада је трговинско претставништво Совјетске Уније претресано, његови су чланови ухапшени, а неколико дипломата је протерано. Пре три године свега иста лица, која су ових дана у Енглеској држала говоре о цивилизаторској улози Совјетске Уније и њене армије и организовала молелствија за большевике, киптела су на разним манифестацијама против большевизма, болшевику, Москве и Стаљина лично. То је било у току совјетско-финског рата, за време кога се нарочито Винстон Черчил истакао одлучним и врло категоричким изјавама против большевизма и Совјетске Уније, коју је тада називао светском кугом коју треба утамани, јер уништава културу и претставља опасност за слободу свих европских народа.

Сурогат за други фронт

Времена се мењају и антисовјетска политика, коју је Велика Британија водила све до пре неку годину, стављена је привремено у акта. Тада је интерес Великој Британији налагао да се бори против Совјетске Уније, која јој је кварила посао, нарочито на азијском континенту, али и у Европи. Данас је интерес Велике Британије обрнут. Да би штетела своје људство, она потстрекава Совјетску Унију.

Уместо другог фронта у Европи, који је Москва тражила, Велика Британија је гледала да стави руку на богате француске поседе у Африци, прогласивши то другим фронтом. Ако данас британска пропаганда, — која се употребљава истом вештином, којом се предузимају у Лондону политички потези, — тврди да је афрички подухват предузет као акт растерећења Совјетске Уније, онда то треба само пред светом да буде закљон за праве циљеве експедиције на афричко копно. А ти су прави циљеви узимање под своје нових великих колонијалних области. Питање

другог фронта је и данас актуелно и свакако се у Москви британском и америчком посланику у том погледу чине пребацивања и прекори. Отуда као одговор и мелем долази грандиозна прослава црвене армије у Енглеској, која треба да буде доказ солидарности и савезничких осећаја. Један доказ, уосталом који је јевтинији и простији од другог фронта.

Маколико били говори држани на прославама у разним британским местима пуни дивљења на црвену армију и њене успехе, ипак кроз све њих провејавала је, као основна нота, констатација да је за успехе совјетских армија дала велике доприносе и Велика Британија тиме што самом својом egzистенцијом везује знатне немачке снаге на европском западу, али и тиме што је упутила Совјетској Унији знатну помоћ у ратном материјалу. Речено је том приликом, да је та помоћ изнела 3.000 авијона и 3.000 тенкова. Од овог броја, према британским изворима, стигла је једна половина у Совјетску Унију, док је остатак потпуљен. То значи да је британска помоћ, уствари, могла да покрије губитке Совјета у авијонима и оклопним колима од свега десетак дана офанзиве, а можда и мање.

Да је Москва осетила поменути основну ноту у говорима британских министара доказује и званични комунике Агенције Тасс, који констатује, коментаришући у готово полемичном тону, манифестације у Енглеској, да цели терет рата сноси једино и искључиво Совјетска Унија, пошто други фронт још није створен. А и Мајски је у своме говору навео, са јасно разумљивим прекором, да се Совјетска Унија нада да ће закључи конференције у Казабланци бити остварени и да ће Немачка бити уништена англоамериканским ударцима са запада.

Черчилова болест

Чињеница, што Черчил није присуствовао прославама које су одржане под црвеним заставама са српом и чекићем, много је значајнија, но што у први мах изгледа.

Пре свега, чак и да његова болест није дипломатска него стварна, он би могао да се обрати јавности каквом посланицом или сличним начином, да је желео да се лично и политички веже за манифестације, које је, уствари, он наредио. Тиме што то, међутим, није учинио, он је себи оставио одрешене руке за сваку друкчију политику, од оне коју је започео пре 2 године, ако би то било у британском интересу. Да ће до какве друге политике, по свој прилици, врло брзо доћи, данас је извесно. И можда ће скоро будућност видети Черчила опет у улози, коју је себи одредио за време совјетско-финског рата. Промена личности, која је обично у демократским земљама обележје промене политичког правца, у овоме случају је — уколико се то тиче Винстона Черчила — непотребна.

А да промена политике под извесним перспективама и могућностима претстоји, доказ је појава гласова у британској јавности, који говоре, — под претпоставком пораза Осовине, — отворено о томе како иза преговарача на конференцији мира морају да стоје одлично опремљене армије, да би они могли разговарати на равној ноzi са совјетским претставницима. Чак и из Сједињених Држава долазе

сличне вести. Њујорк Тајмс пише у истом смислу и тражи максимално наоружање Сједињених Држава, јер се само њиме може у случају савезничке победе спречити да Совјетска Унија целој Европи диктује своје законе, и да тиме дође до новог светског пожара.

Парадоксалност међусавезничке ситуације постаје очигледна при помисли на то, да су све врло обимне британске инвестиције у царској Русији биле за Сити изгубљене после руске револуције, и да су губитци, који иду у десетине и стотине милиона фунти, погодили тешко британске финансијске кругове. При совјетској победи у Европи, која би у најмању руку Совјетској Унији дала Скандинавске земље, Централну Европу и Балкан, било би изгубљено за Велику Британију још много више. Многострук би био тај нови губитак према губитку из 1917/18 године. У Скандинавији и у Средњој и Југо-источној Европи инвестиције британског капитала су веома велике, веће, на пример него у Јужној Америци. Па како Велика Британија, уствари, води рат за очување своје капиталистичке доминације у свету, одушевљење, које је говорило из речи британских министара на прославама Совјетске годишњице, по свој прилици, није било много искрено, уколико би се оно односило на евентуалне даље успехе Совјета.

Став Радничке странке

Док је на једној страни у свачаностима од 21 фебруара дошло до изражаја нешто што би требало да претстави свету савршену хармонију између плутократије и болшевизма, докле је у истим тим данима британска радничка партија одбила предлог британске комунистичке странке за фузију.

Занимљиво је образложење овог одбијања, јер се у њему каже да се циљеви комунистичке странке не слажу са циљевима британске политике, и да би остварење програма комунистичке странке претстављало ометање побољшања социјалног положаја британског радништва.

У овој ствари има више интересантних чињеница. Прва је, да је комунистичка странка тражила да буде примљена у лабуристичку партију. Изгледа да се директној комунистичкој агитацији намећу извесне тешкоће, па је због тога тактика комунистичке странке у Енглеској ископала стари рецепт народског фронта. Друга чињеница је, да је британска радничка странка означила као свој партиски циљ остварење британских политичких циљева. А британски политички циљеви су једино и искључиво империјализам. И ово је, у осталом, једна поука за разне сентименталне душе широм Европе, који не верују у чињеницу да велики народи воде своју политику, без обзира на то која је странка на власти, увек и искључиво полазећи од својих националних интереса. А да само мали народи могу да буду толико заслепљени и глупи, па да се жртвују ради фразе, из романтизма или из макаквих других побула, које немају никакве везе са природним егзистичким нагомом државног и националног самоодржања.

Трећа, најзад, занимљива чињеница је у констатацији радничке странке, да би остварење комунистичких циљева у Енглеској било далеко од тога да створи социјални рај, већ да би оно изазвало само одржавање тешких социјалних услова енглеског радника, за чије побољшање се радничка странка бори

Ту лежи чудна супротност према декларацијама и звучним речима британских министара, чак и оних из радничке странке, који су баш тих дана изјављивали сви да се Совјетска Унија данас налази у борби за спас цивилизације и напредак човечанства. Странка, која је најближа радницима и од свих британских политичких група оријентисана навише лево-радикално, дала је тим министарским изјавама значајан деманти.

Коминтерна и црвена војска

Уосталом, и у Јужној Африци се одигравају чудне појаве. Тама се у парламенту тражи забрана комунистичке странке, јер ова подбуњује црне против поретка, који тамо влада, и већ је изазвала низ тешких улричних сукоба. А клир Јужноафричке Републике, у исто доба док се Кентербериски архиепископ моли Богу за победу болшевичког оружја, тражи заједничком петицијом од председника владе Сматса да се онемогући даљи политички рад комунистичке странке у Јужној Африци. Да се појављују сада комунистички листови у земљама Блискога Истока, познато је.

Али оно што није познато, је прокламација коју је вођство Коминтерне, према вестима Јунајтед Преса из Москве, издало под потписом целокупног свога председништва на челу са Димитровом, и која је објављена 22 фебруара у московској Правди. У тој прокламацији каже се дословце да Коминтерна свесна своје обавезе према црвеној армији, обечава још снажнију акцију, да би у тешким борбама са успехом могла да допринесе стварању универзалног рата против Хитлера иза леђа немачких фашиста.

Ова декларација Коминтерне с једне стране показује идентичност борбе црвене војске са борбом болшевичке пропаганде у свету, и свакако није много допринела настојању да се прикаже како се совјетске армије не боре са крајним циљем успостављања болшевизма у Европи и свету. А тај поменути универзални рат Коминтерна, пошто га не може водити у Немачкој, спроводи тамо где је лакше и мекше: у британским поседима. Ту се на штету Британске Империје појављује исти случај као што се појавио и у америчком вођењу рата. Као што Коминтерна рече по Британској Империји, тако је исто Америка, уместо да се за британске рачуне туче са Јапаном, избацила британски утицај из Јужне Америке и ставила руку на Африку, коју Велика Британија сматра својим најсопственијим тереном.

Американци о Британској Империји

Уопште је питање даљег опстанка Британске Империје после овог светског рата, без обзира на његов завршетак, наткриљено мутним облацима. Липман пише у Њујорк Харалд Трибууну да Америка мора после рата имати под контролом сва поморска и ваздушна упоришта Велике Британије, Француске, Холандије и Португала. Ово нарочито важи за Пацифик, који је, према овом америчком новинару, искључиво домен интереса Сједињених Држава. Рајтер јавља из Вашингтона да је Кордел Хал примио лорда Халифакса и том приликом му у дужем разговору ставио до знања да је Америка живо заинтересована индијским проблемом. У америчкој штампи се третира питање спајања Канаде са Сједињеним Државама, а према једној вести Јунајтед Преса сматра се у Вашингтону, да би ради нејасних политичких односа између Енглеске и Сједињених Држава

бом дође у Вашингтон, како би се сви послератни проблеми могли да расправе.

Но, кулминација свих ових замљивих симптома налазе се у Дејли Мелу од 17 фебруара, који репродукује из великог њујоршког поподневног листа ПМ мишљења познатих америчких јавних радника о даљој судбини Британске Империје. Публициста Ширер тако пише, да верује да су сва колонијална царства посвећена пропасти и да се треба само надати да ће њихов крај бити безболан. Познати радиокоментатор Браун сматра да ће Британска Империја после рата престати да постоји, јер је становништво у државама и областима Истока изгубило свако поверење у Велику Британију. Сенатор Нај, шеф изолациониста, изјављује да је одувек сматрао да је циновска сразмера Британске Империје опасност за светски мир. Чим буде дошло до нових преговора о миру, мораће Енглеска ради тога да се одрекне најмање једног знатног дела својих прекоморских поседа. Најзад, професор универзитета Расел сматра да сви британски поседе на западној хемисфери морају бити предани Сједињеним Државама на рачун отплата за америчке испоруке, Индија мора добити своју независност, а поморске и ваздушне базе, као Аден, Сингапур и Коломбо, морају бити интернационализоване.

Сједињене Државе налазе се већ више година, а нарочито сада, у јеку ратне пропаганде, у заносу националне мегаломаније која прелази већ у комично. Вашингтон себе види у улози не само светског арбитра, него господара и власника целог света, свих његових народа, а пре свега свих његових привредних могућности.

Да та мегаломанија Енглезима иде у знатној мери напред, види се по британској реакцији на пораз америчких трупа у Тунису. Док се иначе неуспеси сопствених војних потхвата или прећуте или умање, ударац који је добила америчка војска у Тунису британска штампа и јавност репродукује опширно, чак са тенденцијом за преувеличавање. Из коментара о ситуацији у Тунису, који долазе из енглеских кругова, из писања британских листова по тој теми избија готово неприкривено злудрадо задовољство, које је врло разумљиво. Интересантно је, у вези са тим, да је новопостављени шеф операција на туниском фронту, генерал Александер, као своју прву меру спровео одвајање британских од америчких јединица, тако да се свака од те две војске туче за себе. Даљи успеси осовинских трупа у Тунису могу да имају несумњиво политичких последица и у самом режиму, који је оличен у генералу Ајзенхауеру. А свакако ће ови послужити Великој Британији да предузме извесну политичку офанзиву против Америке и њених планова.

VERUS

СРПСКИ НАРОД

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић.

ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.

РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА: Теразије 5 мезанин, I степениште (Палата Извозне банке).

ШТАМПАРИЈА „ЛУЧ“, Краљевице Наталије 100.

Тромесечна претплата 36 дин, шаље се преко „Пресе“, а Д. Ракиковићева 18.

Судбоносно ишање

Европа је географски континент, мада је уствари полуострво Азије. Благодарећи тој чињеници она је вечито била изложена надирању са Истока, почев од оног тренутка када су је данашњи њени народи, долазећи из Индије, населили. Зато се ми сви и зовемо Индоевропљани.

Под навалом азиских народа пропала је стара грчка држава и култура, а у 4 веку, под најездом Хуна, настала је у Европи сеоба народа, и тако смо и ми Срби, потиснути са североистока доспели на Балкан. И у овим новим крајевима ми смо доживели навалу и поплаву са Истока.

Оно што је свима овим надирањима са Истока било заједничко јесте следеће: све су то биле навале варварских и номадских народа, који су, у жељи за пљачком, хтели да се дочепују културних тековина европских. Благодарећи европској разједињености, те су навале, на жалост, и мале успеха.

Под овим углом треба посматрати и догађаје данашњице. Зато је и болшевизам тако диваљ, тако рушилачки. И није никаква случајност што се данас раме уз раме са Немачком боре скоро сви народи европски. У питању је, буквално, опстанак свих њих, свих културних тековина њихових.

Русија је одувек била евроазиска. Само, док је у царистичкој Русији преовлађивао европски елемент, дотле је у болшевицкој преовладао источњачки. Национална Русија трошила је снагу у културној делатности и успела је да створи дела од велике вредности, док је СССР надахнута рушилаштвом и источњачким завојевачким тежњама.

Цео болшевицки систем има одлучан печат источњачког депотизма. Човек, јединка, у њему не значи ништа. Ако је у СССР нешто и створено, створено је по цену немилосрдног жртвовања безбројних јединки. Какав је стварно дух болшевизма најбоље се види по елементима који су његове присталице у другим земљама.

Благодети тога режима видели смо по партизанским недељима и зверствима у нашој сопственој земљи. Њихов је идеал: пљачкати, палити, рушити, убијати. Лако нам је онда замислити каква би изгледала Европа у случају болшевицке победе: ни камен на камену не би у њој остао под ударцима разбеснеле, подивљале и разуларене руље.

Сва интелигенција, наравно и она која у својој наивности из кукавичлука намигује комунизму, била би побијена и све културне вредности уништене. А да ли би онда и живот био вредан живљења? На ово судбоносно питање морамо сви одговорити; не само речју, већ и делом; не само као појединац, већ и као народ.

ВЕЛИБОР ЈОНИЋ

Сви у борбу противу бољшевицке немани!

Товор миксистра г. Драг. Љ. Јовановића на Београдском радиу

СРБИ,

Нека буде бура, гласи велики национални револуционарни позив, свима људима и женама, свима народима Европе. То је звоно на узбуну, да се пробуде учмале савести, да се одбаци преживеле предрасуде, да се искристализују националне воље, да се сви спреме за велика времена која долазе, и да сви заједно повезани једним идеалом самоодбране противу комунистичко-бољшевицке немани, заједничким снагама допринесемо дефинитивном уништењу оних стремљења, која иду затим, да униште вековне тековине културе и цивилизације, а у име идеала вечног господства јевреја над осталим народима.

Српски народ, као ретко који у Европи, имао је прилике, и у миру и у слободи, као и у рату и под окупацијом, да види и осети јевреско-комунистичко деловање у свима фазама, плаћајући увек скупо сазнање о правој истини, коју та идеологија са собом носи.

И заиста, прави мужеве нашега народа, никада и ни у једној прилици, нису хтели кроз преко две деценије да васпоставе никакав однос са оном владом, која под игом коминтерне, као главни циљ свога деловања и политичког битисања, поставља разарање националних држава и народних тековина, у име светске револуције. Они су добро знали, да би то значило свесно тровање народног и државног организма, најубитачнијим отровом. Њихова одлука у том погледу била је аподиктичка, и поред свију настојања са разних страна да се иста ма у којој форми модификује.

БЕСКОМПРОМИСНА БОРБА ПРОТИВУ КОМУНИЗМА

Баш уочи дана прославе дана болшевицке црвене војске вредно је потсетити се на једну двогодишњицу у Београду.

На дан 22 фебруара 1941 године, тек уведено Совјетско поштанство у Београду, приредило је у хотелу „Српски Краљ“ прославу, на којој су узели учешћа тако звани високи кругови: влада и генералитет, интелектуалци, Универзитет и банкарни, уметници и сви остали, и то како они који су већ били познати као комунисти и њихови пријатељи, тако и они који су се уљуљкивали Словенством и руским братством.

Пале су и здравнице словенској Русији и братству Руског народа, али тада су претставници Совјета Плотињков, Полетајев и црвени генерал Сухотин, суво одговорили да постоји товариш Стаљин и само совјетска и радничка Унија, алч никаква Словенско Руска. Комунисти и јевреји су тријумфовали, а они други су занемели.

Но ипак раскошна и луксузно спремна трпеза, која ни по чему није личила на гозбу коју приређују претставници једне социјалистичко-пролетерске земље, уз пуне чаше кавкаског вина, водке и астраханског кавијара, — учинила је своје.

Резултат тога је после месец дана осетно цео народ, па и неки од оних који су се гостили. 27 март је био плаћање рачуна за гозбу од 22 фебруара.

Скуп је био цех тог пировања. Држава срушена, војска растурана, земља и народ поробљени, али све то није доста.

Комунистичко-јеврејска интернационала, има свој двадесет и пет година спремани инструмент за остварење крајњег циља — светске револуције — то је црвена армија и њен загранични апарат у свима оним земљама, које нису биле нашле равно-

Шеф државне безбедности, министар г. Драг. Љ. Јовановић (Снимак „Српски народ“, М. Р.)

тежу. У оним земљама чије су вође дозволиле да се влада народа идентификује са терором и мрачним утицајем овог или оног интернационалног стремљења. То је била она предвиђена авангарда, која је имала да припреми терен за инвазију болшевицких хорди.

И у напаћеној земљи Србиновој је букнуло оно што су ти авангардисти црвене армије систематски припремили.

Дигао се брат противу брата, син противу оца, кћи противу мајке. Сви противу свију. Онак како то Лењин у своме учењу и својој револуционарној тактици учи.

Резултат тога је, да се још пуше згаришта, да још нису утрте сузе унесрећених мајки, жена и сестара, од несреће и зла, који нису напаћеној земљи, они који сејаше смрт, пустош и разарање у име култа новог болшевицког државног система.

Српски народ, под вођством генерала Недића уз најтеже услове сатро је у опасност и мунизирао се је од те заразе.

Али, клица болести још постоји. Жестила заразе почињу понова да куже тело Србиново. Пропаганди црвене Москве, и њених бескрупулозних савезника још није доста, гроба још крви, треба још жртава, јер што мање српскога народа, тим више изгледа за разне Тите и Пијаде.

Ето, то су реминисценције, о којима треба говорити баш на данашњи дан. То је оно што баш ми Срби требамо да имамо пред очима у тешким данима нашега самоодржања. Не будемо ли довољно јаки и одлучни, да у корену и повоју уништимо зло, доћи ће оно што је најгоре.

СВУДА И НА СВАКОМ МЕСТУ БОРБА

Ми не смемо ни једног момента да се заваравимо и успављујемо, да ће се ствари саме по себи решити, или да ће се ипак можда десити чудо. Не, наступио је моменат, да нико не сме остати по страни. Цео народ као један мора у борбу противу болшевицко-комунистичке немани, јер онај ко неће у активну борбу он је свесни помагач њихов.

Свуда и на сваком месту, борба прегиту јеврејско-комунистичког деловања је заповед наше народне будућности. Борба у кући, борба на улици, борба у школи, борба у цркви, борба у радионици, борба противу комуниста, до коначног истребљења где год се буде појавио.

Свако на своме месту има да се бори, и радник и сељак, и чиновник и трговац, и свештеник и стражар.

То није борба само са оружјем, то је борба у којој има да се чује жива реч, у тој борби средства за победу су рад, сталан рад свуда и на сваком месту. Мушко држање и став, међусобна љубав и слога. Ко би се усудио, да се из ове борбе изузме, он се идентификује са убицама свога сопственог народа, и као такав у име нације мора бити уклоњен, јер уклањањем таквих појединаца, обезбедићемо живот покољењима.

Данас када се бије исполинска борба противу антихриста, ми нећемо дозволити да се наруши наш мир и ред, јер смо уверени и зато, да ће идеолошки борци за културу и цивилизацију Европе и света, тући јеврејско-комунистичке безбожнике данас или сутра.

Баш данас о годишњици дана црвене армије је моменат који има све да нас учврсти у одлуци: борба без компромиса до дефинитивног истребљења комунистичко-бољшевицких остатака, који прете да униште и истребе српски народ.

Ми смо у борбу почели пре 25 година, и као то смо је онда хтели, тако је хоћемо и данас.

Срби и Српкиње, са села у граду, са кукавичлука и мучке, да затре оне који под петокрастим знаменом спремају смрт и ломачу српском народу.

ПРАВИ И ЛАЖНИ НАЦИОНАЛИЗАМ

Има извесних назовинационалиста, који у име некаквог националног чистунства, одводе претседнике општина и убијају истакнуте националисте, пристајлице политике генерала Недића. Сваком паметном човеку мора међутим бити јасно да је данас једино могућа и једино национална политика она коју спроводи Влада народног спаса и да свака друга води право уништењу и истребљењу српског народа.

Има међу нама Србима чудних људи! Они су пре рата људе који су били против рата са Немачком називали петоклоношима, дакле људе који су хтели да сачувају нашу националну и државну независност, а да Немци остану с ону страну наших граница. Оне пак, који су изазвали рат те су прогласили за националисте и родољубе!

Данас исто тако родољубима и националистима називају оне који изазивају неред у земљи и који на српски народ навлаче стоструку одмазду, док су петоклоноши и издајци они који проповедају мир, ред и рад, иако је очевидно да се само на овај начин српски животи могу очувати.

Где је логика у оваквом резновању? Оно може бити плод или лудости, или непућености, или покварености, јер данас је сваког паметног и поштеног Србина најсветија дужност: чување српских живота и уклањање свега онога што макар и један српски живот може довести у питање.

Било је код нас и таквих националиста који су после слома пактирали са комунистима, и та њихова чудна спрега коштала је српски народ хиљадама живота. Какав је то национализам бити данас против Владе у тренутку када комунисти поново покушавају да угрозе мучно стечени и скупо плаћени мир? Зар не виде да то може бити у интересу сваког другог само не у интересу српског народа?

Прави српски национализам налаже данас: да се сви прави и честити родољуби окупе, да сви прегну на посао око учвршћења мира и реда у земљи. Зато су данас прави родољуби и националисти они који за тај мир и ред залажу своје животе, било као припадници српских оружаних одреда, било као државни службеници који гину на својој дужности. Све друго је издаја и српства и национализма.

Кукавице су они који из жеље да лепо изгледају неће да приме крст свога народа на своја плећа! Њихово стајање по страни и њихово изврдавање је плод њихове себичности. Али нека се онда бар не крсте светим именом национализма и родољубља, који налажу да човек живи и ради за свој народ и, ако треба, да на том послу умре за њега.

„С.—Н.“

Рад за спас Европе - рад за спас српског народа

„Огромна је опасност пред којом се налазимо. Огромни морају бити због тога и напори којима тој опасности ставимо на пут. Сада је дошао час када треба скинути фини рукавице и навући боксерске рукавице. Судбина Европе зависи од наше борбе на Истоку. У овој борби ставља немачки народ на расположење своју најдрагоценију националну крв. Остали део Европе требало би да стави за ту борбу на расположење бар свој рад.“

Овим речима министар Рајха др. Гебелс јасно је казао шта се тражи и очекује од осталих народа Европе, у овој гигантској борби која се води за Европу. Док Немачка даје у њој оно што је најдрагоценије, људску крв и људске животе, остали народи треба да даду само свој рад. То је дужност и нашег народа. Ми морамо дати свој рад, не заборављајући при том да тај рад на првом месту иде у нашу корист, у корист наше обнове и благостања, а тек посредно иде у корист онштег европског циља.

Речи претседника Српске владе

Претседник Српске владе генерал Милан Недић, излажући ситуацију својим гостима, подвукао је, да се сада на Источном фронту води један цивилизовани рат у коме учествују милиони људи. Ту се готово цела Европа, под вођством Немачке, туче противу болшевика, који хоће да болшевицирају целу Европу, да уведу револуцију и интернационалу. То значи да би нас отерали са нашег прадедовског прага, да нам одузму кућу и кућниште, да нам узму винограде и да нас отерају да будемо просјаци или робови оних који долазе из цунгли на Истоку. Зато се сада дигла цела Европа, сви европски народи под вођством Немачке, да се одбране од те несреће и куге рода човечанског.

„Ви знате, браћо, рекао је генерал Недић, да ми Срби нисмо болшевици и да смо добри домаћини. Сваки има своју породицу и своју кућу. Ви волите своју земљу, своје винограде, ви волите своју њиву, ваше српско име и српску прадедовску веру. Према томе нисмо болшевици. А шта су болшевици? То су некрсти, који немају ни Бога ни вере ни имена. Зато сви ми морамо да помажемо онога, који се бори противу те напасти, јер ако захвати револуција целу Европу, онда ће да лете главе на све стране и настаће јаук и писак.“

Да се то спречи, ми морамо из наше средине да требимо комунисте. То је прво. Друго, морамо да одржимо по сваку цену ред и мир. Треће, ми морамо нашим радом да помогнемо оне који се туку на живот и на смрт, и настоје да спасу Европу од црвене аждаје. Ту нема средине и не може бити врдања.“

„Ми Срби, закључно је претседник Српске владе, хоћемо да останемо Срби, то кажемо свима јасно и отворено. И зато што ми Срби хоћемо да останемо Срби, ми се налазимо на европском фронту који се бори противу комунизма. Ми се налазимо ту зато што смо домаћини, зато што волимо ред и мир и нашу Мајку Србију.“

Овим својим речима претседник Српске владе изразио је оно што дубоко лежи у души нашег народа, а истовремено истакао је

и наш програм у данашњој ситуацији: то је програм мира, реда и рада, рада који ће на првом месту помоћи нама, а затим борби свих осталих европских народа противу црвене аждаје са Истока.

Улога наших радника

Шеф Државне пропаганде Ђорђе Петровић, у говору који је одржао српским радницима у Српској заједници рада, нагласио је, да српски радници не одвајају своју судбину од судбине свога народа. И они као и остали делови нашег народа носе крст заједничких патњи и страдања. Али, и српски радници, као и остали наши сталежи, носе у својим срцима ничим непоумићену љубав за своју родну грудом, за свој народ. Српски радници, као и сви остали Срби, чврсто стоје уз Владу народног спаса, увек готови да следећу њеном позиву, макар и под најтежим околностима. Да је то тако, најбоље нам сведочи брза обнова рада у нашој Отаџбини: после наше народне пропасти, као и до сада постигнути резултати на нашој обнови, чему имамо добрим делом да захвалимо труду и раду наших радника.

Обавезна радна служба

Једна мера за обнову земље, за њен напредак и за помоћ општој ствари предузета је ових дана од стране српских власти. Позвани су обвезници обавезне службе рада од годишта 1917 до 1922. Међутим, то је дало повода злонамерним људима и плаћеним агентима, који не желе у Србији ред, мир и обнову, већ неред, метеж и пропаст, да почну са мучким ширењем алармантних вести, како се обвезници радне службе упућују на рад у иностранство и како ће бити употребљени за сасвим друге циљеве.

Тим поводом претседник Београдске општине министар Драг Јовановић јасно је и категорички демантовао све овакве тенденциозне гласове, изложивши недвосмислено циљ и задатак позивања радних обвезника. Он је у општинској већници одржао говор у присуству претставника свих министарстава и самосталних државних надлештава, свих комора и свих принудних удружења, Окружног уреда за осигурање радника, Берзе рада, Српске заједнице рада и других радних установа. Министар Драг Јовановић рекао је између осталог:

„Ја пре свега желим да подвучем, да се овде ради о обавезном, а не о принудном раду. Обавезан рад је дужност свију грађана, а принудан рад је казна за оне који се огреше о своје грађанске дужности. Обвезници обавезног рада уживају не само пуну законску заштиту и сву потпору и старање, већ и признање друштва и државе.“

„Према писменом извештају немачких надлежних места, ова обавезна служба рада имаће свој делокруг само у Србији и то на површинским земљаним радовима. Обвезници обавезне службе рада радиће овај посао по партијама, само по четири месеца. Ми смо тражили и одобрено нам је да се за овај рад сами организујемо, како бисмо били у стању с једне стране да у регрутовању кадра обвезника обавезне службе рада постигнемо највећу објективност и правичност, а с друге стране како бисмо били у могућности да нашим обвезницима обавезне службе рада и њиховим породицама, док обвезници буду на својим јавним службама, помогли тако да они ни једног тренутка не осете да су препуштени сами себи, већ да имају увек стваран утисак да за њима и иза њиховог рада стоји цео Београд.“

Београдска општина преузела је према обвезницима обавезне службе рада и њиховим породицама следеће напосредне обавезе:

1) Групе обвезника, које буду одлазиле на терен, биће вођене од општинских чиновника, а и на сваком терену биће општински чиновник који ће служити за сталну везу између Београда и његових обвезника обавезне службе рада.

2) Општина града Београда предузела је и предузеће све да надлежни поправе смештајне и остале прилике рада, како би сви ти услови одговарали основним потребама човека и радника.

3) Организоваће се у пуном смислу речи лекарска и санитарска служба, од наших лекара, на терену где се буду задржавали са радом обвезници, како би здравље обвезника обавезне службе рада било стварно заштићено.

4) Сви обвезници обавезне службе рада за време док буду били на овој служби, односно њихове породице примаће припадности од својих установа или од својих послодаваца. Они обвезници, који нису имали послодаваца, односно њихове породице примаће припадности од својих установа и принудних трговачких и занатлијских удружења.

5) Општина града Београда заједно са Дирекцијом за снабдевање становништва регулисаће питање снабдевања породица на најповољнији начин, како би ове породице долазиле до рационалних артикала, не губећи много времена.

6) Морамо се побринути да све оне обвезнике, који нису сами у могућности, опремимо са обућом и одећом.

7) И на крају, да предуземо све друге складне мере како би наши обвезници обавезне службе рада имали пуно доказа да ће се за све време њиховог рада њихов Београд бринути о њима.

Несумњиво је да ће и остале општине предузети сличне мере за обвезнике из својих градова и атара.

Сваки обвезник пак треба да буде свестан, да рад за обнову своје земље и за спас Европе није никакв тешко наметнути кулук, већ једна частан посао који води и благостању заједнице, и благостању његовом личном.

Обавеза рада у осталим земљама

Професор др. Бруно Рауекер у једном чланку посвећеном питању обавезне службе рада врло је добро објаснио њен циљ и задатак, као и њену примену у многобројним земљама Европе.

„У временима, каже писац, у којима је у питању бити или не бити народа, дужност је влада да пожртвованост народа систематским вођством упуту на правилан пут. Потреба часа захтева свуда највећу дисциплину рада.“

Немачка није једина, па чак ни прва држава која је остварила опште признати принцип, да је појединац у временима криза обавезан да своју радну снагу у пуном обиму стави на расположење држави.

У Швајцарској је обавезна служба рада заведена наредбом Сајезног већа од 17 маја 1940 године. Новим законом од 18 септембра прошле године, постоји сада обавезна радна служба за све хитне задатке ратне привреде, пољопривредне производње и мелиорације земљишта.

У Шведској законом од 30 децембра 1939 године стављени су на расположење за обавезан рад сви мушкарци и жене од 16 до 69 године живота. Новом уредбом од 16 јуна прошле године поново су оснажени сви они делови закона који се односе на ауторитативно управљање обавезним радом. На основу одредаба о обавезном раду прво су дате потребне радне снаге пољопривреди, шумарству и грађевинарству.

У Италији потпадају под оба-

везу рада сви мушкарци од 14 до 70 година и све жене од 16 до 60 година. Обавеза важи за све држављане без обзира на њихов положај, занимање или позив.

Француска је 4 септембра прошле године обухватила под обавезну радну службу све мушке Французе између 18 и 50 година старости. Сваки Француз који не може да поднесе доказ о неком запослењу корисном за земљу, може да буде употребљен за неки одговарајући рад.

Међу југоисточним европским земљама прва је увела обавезну радну службу Бугарска. Румунија је такође благовремено извршила први покушај за увођење радне обавезе. У Словачкој, Мађарској па чак и у Турској, постоје обавезне службе у овом или оном облику.

Чак у Енглеској, где су радничке странке и синдикати скоро годину дана спречавали доношење закона о обавезној служби рада, Доњи дом је ипак 4 децембра 1941 године навео службу рада за све мушкарце и жене између 18 и 51 године живота. Нарочиту пажњу заслужује чињеница, да граница старости за жене прелази још за 6 година највишу границу од 45 година која је утврђена Уредбом немачког генералног општовојешника за ангажовање за рад. У Америци обавеза радне службе није истина још остварена, али је њу недавно ставио у изглед за скоро време диктатор за рад Мек Нат.

Рад као вредност

Дакле, обвезници радне службе треба да буду свесни и поносни у свом родољубљу, да својим радом као синови ове земље највише придоносе њеном напретку и благостању, да својим радом учествују у гигантској борби за спас Европе, да својим радом испољавају своју истинску праву вредност и да радом отварају путеве у нову, срећнију будућност.

А ниједан свестан грађанин ове земље не треба на наседа злонамерним и подлим лажима, којима је једини циљ да, на штету земље и целине, ометају тежак и узвишен рад за њену обнову и напредак.

Синови ове земље радиће само у овој земљи и у њену корист, јер ће тим помоћи и њој, и општем добру Европе.

Акција чишћења у Западној Босни

Са обавештене стране саопштава се:

У западном делу Босне води се сада нова и опсежна акција чишћења против комунистичких банди. У више области упоран отпор банди потпуно је сломљен, док су у појединим областима банде приморане на повлачење у непроходне шуме и планинске масиве. Комунисти су од почетка ове акције изгубили више од 5.000 мртвих и исто толико рањених. Досада су ослобођени од комунистичког терора Слуњ, Бихаћ, Босанска Крупа, Босански Петровац, Кључ, Кореница, Удбина и Лагач. Заплењено је више већих слагалишта оружја, муниције и животних намирница.

Комунистичке банде су делимично биле напустиле своју стару герилску тактику. Оне су местимично покушавале да бране поједина упоришта у збијеним редовима, међутим нису успеле да се одрже дуже време, већ су биле потиснуте у непроходне и безводне пределе краја. У духу уобичајених комунистичких метода, разарале су и спаљивале при свом бекству насеља, села и градове. Иако су на свим путевима постављале тешке препреке, није им нигде пошло за руком да омету у већој мери напредовање наших одељења, чак ни у брдима. Поједине опкољене групе банди покушавале су, употребивши све врсте оружја којима су располагале, да се пробију. Пошто је акција чишћења била спроведена у појединим планинским ланцима по предвиђеном плану упркос тешких временских прилика, продужена је акција плански против комунистичких банди. Ваздухопловство је свагде потпомагало са великим успехом напредовање наших одељења.

Предела Западне Босне, који су сада ослобођени од комуниста, пружају жалосну слику разарања. Комунисти су уништили све јавне грађевине, палили школе, цркве бацили у ваздух, опљачкали залихе животних намирница и извршили безброј насиља. Становништво је сада, после терора убијања, захвално одахнуло под заштитом немачког оружја и почиње у ослобођеним крајевима са радovima на рашчишћавању. Бихаћ, који је за време комунистичке владавине био главни штаб бандита, страдао је нарочито јако под терором банди.

Штамо иде су прошли црвени бандити

Нове и лепе школске зграде, не тако давно подигнуте ради просвећивања и моралног охрабрења једног типичног пасивног краја, оскрнављене прљавштином, — моралном и физичком коју оставише за собом „партизанске“ вође и њихова свакојака пратња оба пола. По зидовима натписи „Живео друг“ Стаљин и московски симболи. Њих бандити остављају, ваљда, ради утехе својим жртвама или као потврду својих дела и на згариштима скромних домова ових јадних и вредних сељака, којима отеше и уништише све што су вредне генерације ишчупале из овог шкртог, каменитог тла.

Опустошене варошице, оскрнављене цркве, загађене болнице, гомиле покрадених приватних ствари остављених при бекству; хрпе летача и прогласа о неславној „конституанти“ која је, уз аплауз Москве и Лондона, „већала“ у Бихаћу. Стогнат белосветских мангупа под „претседништвом“ снобовског господичића. Јад, очај, чемер и глад у обиму који прелази најрђе усмене ове земље, која је у прошлости толико патила.

Ето то су и такви су трагови „народно-ослободилачке војске“, како ју по наредби Москве назива и Лондон (који по тој истој наредби мора да слави и „Дан црвене војске“). То остављају за собом злочинци, које преко валова егера сваке ноћи препоручују нашој пажњи. То су посетнице оних са којима у својим нотама оперише мултимилионар г. Антони Иди, кога је слабо брига да ли ће који од нас „дивљака“ остати у животу.

А од те најгоре беде после толико јада и трагедије сад са много пожртвовања и под најтежим теренским и временским приликама спасава те босанске крајеве немачка војска. Њена

акција наилази на отворено признање и захвалност оних који отпочетка реално и без задњих мисли посматрају наш живот и наше изгледе. И на не мање признање, прећутно и оних, који у интимном кругу поред пећи у међу још како да препричавају детињасте фразе и плитке обмане, али којима је у ствари хладно око срца при помисли на смере наших одрода бољшевика према њиховим кућама, њиховом новцу, њиховим породицама.

Не губимо речи ради таквих. Равнодушно нам је да ли ће њихово данашње прећутно признање једног дана бити и јавно. Јер све што је здраво и трезвено у нашем народу неће чекати на њих да јавно потврди ко и по босанским гудурама брани Европу, плодове тешког рада, породицу и њену част, прадедовску веру против сатанских замисли црвене Москве којој су Лондон и Вашингтон продали овај део Европе „за здјелу лећа“.

М. О.

Један мост у Западној Босни лети у ваздух

(Bildberichtler Heber)

Како је чишћена Босна од партизана

Прелаз преко реке

ПК. — Сви мостови на реци С. која се као бујни планински водени ток преко тврдог земљишта крша сручује у босанске долине, порушени су. После свог првог повлачења, непријатељ је обезбедио себи овај природни препречни појас око својих положаја, скривених у снегу високом више од метра. Морамо да извршимо прелаз преко реке, ако желимо да наши у борби окупани батаљони дохвате на најосетљивијем месту бригаде бољшевичких побуњеника који се жилаво боре и које су до сад у вишедневној одбранбеној борби znale да користе на својим повлачењима преимућства балканског планинског терена.

Ето нас дакле на обали реке С. Налазимо се на уском путу који води кроз бочну долину, заклоњену од ока и од метка. Над обалама надвила се јутарња магла. Иза грудобрана направљених од снега на десној обали реке обезбеђују нас три митраљеви, бацачи граната и два пешадијска топа. Преко ноћи на растиње поред обале нападала је густа слана; беле се

од ње и сами људи који леже у приправности, беле им се топови и пушке, беле се и сви брегови с једне и с друге стране реке С. Уску водену траку реке покрио је лед; баш у овој ноћи коју претурисмо преко главе владала је некако највећа хладноћа, коју смо до сад у овим крајевима запамтили.

Још пре но што ће се први сунчани зраци пробити кроз густе млазеве магле, поједини водови пешадије развијају се за борбу. Пионирски сплавови без шума се спуштају у воду.

— Напред, људи!

Командант одреда, још једном отсечно погледавши на сат, обраћа се првој групи. Први људи ускачу у чамац од надувене гуме; други се укрцавају за њима. Не потраја дуго и већ се прва чета налази на суседној обали. Извојевали смо свој први мостобран.

Сад има реч тешко оружје.

— В-у-у-мрм... В-у-у-мрм...!

Гранате се забијају у гломаз-

не земљане бункере падине на суседној обали. А сад већ у оба смера свирају зрна преко реке. Непријатељ, још заклоњен млазевима магле, која се полако диже, одговара ватром из тешких митраљевица.

Наша пешадија полази на јуриш. Отпочиње огорчена борба за овај војнички важан комад земље. У међувремену је извршила прелаз и главнина батаљона. Неуморно су радила весла наших пионира. А у часовима најтеже непријатељске ватре обалска падина пружа довољно заклона.

Јуриш на положаје бандита траје све до првих поподневних часова. Непријатељ трпи најтеже губитке. Његови разбијени остаци беже у планину; поред својих погинулих, оставио је на бојишту и оружја и муниције. Међу својим рањеницима затичемо и батаљонског лекара, који је још пре једног сата учествовао у јуришу са првим борбеним редом да би одмах, још у самој ватри, могао да пружи прву помоћ рањеницима. Рањен је у руку.

Главна је да је прелаз преко реке успео. Док широки чамци довозе као појачање све нове групе, наши пионери већ су отпочели да граде мост. Кроз само двадесет и четири сата прећи ће преко брзо саграђеног широког дрвеног моста и топови, борна кола, комора и други материјал, а поред тога и батаљони који лево и десно имају везу с нама и који ће кренути на извршење нових задатака.

Ратни извештач Ханс Кениг

Немачки војници ослобађају једно село које су држали партизани

Добровољци пред новим задацима

(Наставак са прве стране)

После извршене смотре одржао је добровољцима говор у коме је, поред осталог рекао:

»Јунаци, децо моја, моје је срце пуно среће и наде кад гледам у вама нашу омладину. Ви сте нада и понос мајке Србије. Ви носите славно име добровољаца, које је окићено славом и јунашвом јер сте се ви сви сврстали у редове за одбрану српства. Слава погинулим добровољцима, који падоше да би живела Србија.

Децо моја, задатак није свршен. Опет вас зове мајка Србија. Црвена аждаја је опет дигла своју главу и спрема смртни ударац Србији. Ја вам наређујем да јој станете ногом за врат, да је уништите за сва времена.

Поред овог задатка имате још један, а то је: да сачувате дело, које сте ви створили, да сачувате ред и мир, који сте вашим грудима, с пушком у руци, проливајући своју крв завели. Ред и мир морамо сачувати по сваку цену.

Децо моја и јунаци, ви сте стална стража српског народа. Ви сте његов стуб и звезда водилца. Добровољци су спасли мајку Србију и они ће је чувати и у будућности. Ваш IV батаљон Српског добровољачког корпуса има у томе вредне заслуге.

Дошао сам да вас видим и да вам кажем да вас чека нов задатак. Сутра ћете ви поново да заводите ред и мир. Свако ко је непријатељ српства мора да нестане. Зато вам данас честитам што сте ступили под српски барјак, који ћете храбро и са поносом носити и бранити. Зато вам кличем: »Да сте ми здрави и живи моји јунаци! Живео IV добровољачки батаљон!«

Говор председника владе поздравили су добровољци са:

„Живео отац Србије, генерал Милан Недић!“

Председник је пред свој поздрав поздравно добровољце са „Живела мајка Србија!, Хвала, Живели јунаци!“

Кад је под јесен 1941 комунистичка аждаја запретила Србији да и у њој уништи српски народ, председник Српске владе, армијски генерал Милан С. Недић, развио је српски барјак и позвао је родољубе на одлучну борбу са опасним, крвожедним непријатељем. На тај позив први су се пријавили српски национални омладинци, из свих друштвених редова, и студенти и ђаци и сељаци и радници и чиновници, и са оружјем у руци сврстали су се у прве добровољачке одреде и кренули на терен у борбу да зауставе разбојничку руку и да је пребију.

Борба је била тешка. Требало је много и љубави и идеализма, требало је исто тако много и храбрости и пожртвовања да се разбију и униште комунистичке хорде и банде и да се воспостави мир и ред у Србији што је предуслов опстанка српског на-

рода. Добровољачки одреди од себе су све дали и њиховом јуначком борбом олакшана је судбина српског народа и олакшана је тешка и деликатна задаћа Владе народног спаса, коју предводи генерал Недић.

Председник српске владе Милан Ђ. Недић у свом говору пред IV добровољачким батаљоном одао је пуно признање српским добровољцима и нагласно је њихову улогу и значај у да-

Дужности добровољаца данас

ПРЕДАВАЊЕ ШЕФА ДРЖАВНЕ ПРОПАГАНДЕ ЂОРЂА ПЕРИЋА

У низу предавања које Васпитни отсек Српског добровољачког корпуса организује у Штабу у улици Милоша Великог 7, јуче пре подне говорио је шеф Државне пропаганде Ђорђе Перић о теми: „Дужности добровољаца данас“.

У почетку свога предавања, шеф Државне пропаганде Ђорђе Перић изнео је уроке наше државне и народне пропасти, па је затим рекао:

„Као последица оваквог двадесетогодишњег рада долазе 27 март и 6 април, и наша држава се руши као кула од карата. А затим 22 јуни 1941 године. После тога наш народ запада у тежак и претежак положај у којем се никада није налазио ни један народ у Европи. Јер, после овога датума сваки Србин имао је онолико непријатеља колико и комшија.

Комунистичка побуна, која је једном страховитом ерупцијом избила, претила је да ће довести до потпуног уништења нашег народа. Али, захваљујући Провиђењу, српски народ добио је своје спасиоце: армијског генерала Милана Недића, као председника Владе народног спаса, и добровољачке одреде, састављене из редова национално оријентисане студентске, средњошколске и радничке омладине.

Задржавајући се на претешком задатку, који је на себе примио председник Владе народног спаса генерал Недић и улози добровољаца, који су жртвујући своје животе, пошли да спасавају свој народ, шеф Државне пропаганде Ђорђе Перић рекао је да ће њихове заслуге бити за вечита времена златним словима исписане у народној историји.

„Судбина нам је дала генерала Недића, наставио је г. Перић. После успеха који се састоји у уништењу комунистичког теро-

нашњаци и сутрашњаци. Млади борци са заносом су саслушали топле и мудре речи свога предводника, чврсто одлучни да му и у будуће буду од помоћи, кад год затражи, кад год нареди.

Национална омладина, чији су најбољи и најхрабрији претставници добровољци, гледа у Милану Недићу спасиоца и вођу Србије и она ће му верно служити, јер у тој служби гледа једину истинску и праву службу својега народу и отаџбини.

ра, продужава он данас своје велико дело спасавања свога рода, свога народа. Српски народ као целина има још много својих непријатеља, и то у својим рођеним синовима, који под видом неке „ослободилачке акције“ служе интересима Енглеске и Америке, а не интересима својим и свога народа. Њихова непромишљена акција, нарочито појачана у последње време, прети да српски народ поново завидије у приину. Хоће ли у томе успети, поново зависи од вас, добровољци, који се најверније држите пута којим иде наш спасилац генерал Недић.

Ви, добровољци, знате да смо ми данас упућени само на себе и на своје снаге и да морамо сами да сачувамо живу народну снагу. Зато сте на првом месту ви, српска омладина, позвани. Нека вас клевету, нека вас оптужују, али баш зато ваш дух, морал и карактер морају бити на већој висини него икада раније.“

Свој говор шеф Државне пропаганде Ђорђе Перић завршио је покликом: „Живела Србија!“ који су сви присутни прихватили.

ПОВРАТАК ЗАРОБЉЕНИКА

У току прошле недеље вратила се је из Немачке још једна група српских ратних заробљеника. У овој групи је дошло 400 војника и 19 официра. До опоравка они су смештени у Војну болницу. Одмах по њиховом доласку посетио их је министар народне привреде др. Милорад Недељковић и поздравно их у име председника владе, генерала Недића.

Преиђајте своје у заробљеништву на

СРПСКИ НАРОД

Преиђајте прима „Преса“ Београд Влајковићева бр. 8

Тромесечна преиђајта сјаје дин. 45.—

ПРИВИЛЕГОВАНА АГРАРНА БАНКА А. Д.

Њен рад и њена улога и значај за обнову земље

Наша земља по својој структури је земља пољопривредника. Према томе пољопривреда је најважнија грана народне привреде и без њеног напретка не може се уопште замислити национални просперитет. Једна од главних препрека напретка наше пољопривреде је у несразмери између површине газдинстава и броја чланова породице. Према ранијим статистикама на данашњем подручју Србије, на лице самостално запослено у пољопривреди долази просечно око 5,5 хектара пољопривредне површине од које је скоро једна половина пашњак и ливада.

Да би с једне стране у неколико испунио недостатак сретстава производње и да би с друге стране задовољио жељу за повећањем посела, земљорадник је принуђен да тражи кредите.

Под таквим околностима зеленашко-лихварство узима све већег маха. Не само појединци, који су били на гласу због узимања великог интереса на позајмљени новац и куповањем жита и рода „на зелено“, већ и многе банке у земљи узимале су несразмерно велики интерес, који су уносиле унапред у главницу.

Таквоме злу морало се тражити лека. Срећна идеја водила је оснивању *земљорадничке, сељачке Банке*, под називом *Привилегована аграрна банка* са импозантним капиталом од 700 милиона динара, који је прикупљен из свих народних слојева.

Привилегована аграрна банка има за собом више од једне деценије кредитног пословања намењеног искључиво кредитном спасавању и ојачању земљорадника. У свом пословању Банка је обухватила све врсте пољопривредних кредита како личног тако и задружног. Сви су они давани под најповољнијим условима у односу на новчано тржиште и то нарочито у времену када су остали новчани заводи потпуно обуставили кредит земљораднику. Овим својим радом Банка је успела да подржи велики број пољопривредних газдинстава да преброде тешке привредне прилике, успела је чак у извесној мери да их и унапреди. Поред тога постала је главни кредитор задругарства, нарочито оних задружних организација које су вршиле откуп прераду и уновчење земљорадничких производа. На тај начин земљорадник је избегао индивидуалну личну продају својих производа под много неповољнијим условима.

Најзад у 1936 години доношењем Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова, Банци је поверен важан и замашан државни посао који је она у потпуности организовала и према предвиђеном плану приводи га крају. Примајући на себе и ту дужност може се рећи да је Банка на тај начин вршила и други део своје мисије у погледу раздужења нашег земљорадника, који је с обзиром на данашње прилике у могућности да прилично лако одговори својим старим и некад судбоносним обавезама. Све менице, које су дужници земљорадници издали приватним заводима и појединцима, прешле су у руке Привилеговане аграрне банке, да се

код ње исплате са законским интересом и повољније.

На територији Србије са Банатом остало је земљорадничких дугова око Дин. 500.000.000.—

Дужници су платили Привилегованој аграрној банци и преко Пореских управа и то: у 1942 г. Дин. 98.750.000.—

у јануару и до 6 фебруара 1943

год. Дин. 14.800.000.—

Укупно Дин. 113.550.000.—

Данас када је пољопривредно својство наше земље још јаче изражено Привилегована аграрна банка постаје установа још неопходнија и од много већег значаја. Данашње као и будуће прилике обавезују Банку да свој рад у знатној мери прошири.

Побољшање положаја нашег земљорадника треба да буде резултат сложених мера. У оквир тих мера долази: у првом реду повећање пољопривредне површине добивене на основи мелiorације терена који се могу оспособити за обраду; затим мера појачаним искоришћењем већ обрадиве површине дозвољеним смањењем површина пашњака и ливада као и подешавањем избора погодне културе која би давала највећи принос; затим организовано снабдевање газдинстава потребним оруђима за бољу обраду; јача употреба пољопривредних машина и појачање живог инвентара; организовање заједничке употребе машина и појачање набавке приплодне стоке; појачана организација прераде и продаје пољопривредних производа путем задружних организација; појачање земљорадничког задругарства у свим облицима како у погледу чланства тако и у погледу сопствених сретстава, и најзад рационално подизање пољопривредне индустрије да би се запослио вишак пољопривредног становништва и избегло даље цепање посела.

С обзиром на прилике и сретства са којима данас располаже наш земљорадник, он у знатној мери одговара и својим старим обавезама, како по онима по којима се обавезао својевремено код Банке, тако исто и по својим обавезама по Уредби о ликвидацији земљорадничких дугова. И баш због данашњих прилика и могућности земљорадника, било би по њега врло корисно да настане свим сретствима да се потпуно раздужи и исплати све своје обавезе. Раздужујући себе он се потпуно оспособљава за тренутак кад ће код њега настати поново потреба за добијањем кредита код Банке, док с друге стране враћањем банчаних сретстава ствара њој могућност за обилнијим кредитовањем појединаца или задружних институција које већ данас имају потребу за кредитом.

Но не само да одужи свој стари дуг. Наш земљорадник треба и вишак свога новца да остави као улог код своје сељачке Аграрне банке, да му их она чува у својим трезорима и да му их врати кад буде нужда.

Ово нека послужи нашем сељаку као искрен користан савет који може да буде само на његово добро.

Д-р М. Радосављевић

НЕПОБЕДИВА СНАГА ЕВРОПЕ

ТУНИС, ПРЕДВОРЈЕ ЕВРОПЕ

Енглески инжењер Џон Скот, који је дуже времена радио у совјетској ратној индустрији (узгред речено, оженио се Рускињом и зато је престао да буде странац који није у стању да разуме совјетска збивања), вратио се у Енглеску и написао књигу под насловом *С оне стране Урала*. У овој књизи он даје слику стварања и садашњег ратног преуређења совјетске ратне индустрије у азијском делу земље. Он дословно пише: „Темпо изградње био је успорен тиме што су милиони мушкараца и жена погинули истовремено од глади или зиме. Истовремено су многи други били отерани у смрт нечовечанским начином рада и таквим условима живота који се не дају замислити“.

Енглески лист *Дејли Мејл*, говорећи о тој књизи, изражава своје незадовољство. Али то није незадовољство хуманости уперено против нечовечне владе СССР, већ незадовољство осетљивости уперено против аутора књиге што је говорио о милионима погинулих, а није рекао блажије — „извесан број“. Дакле, енглески лист више жали осетљиве живце енглеских читалаца него животе Стаљинових робова. На костима и на крвних људи створена је ратна индустрија, која сада снабдева црвену војску у њеном очајном покушају да победу извојује у последњим данима зиме.

Зима је овог пута изневерила Совјете. Већ сада, у фебруару, на разним отседица фронта почело је топљење снега и зато скијашке совјетске дивизије не могу да оперишу, а моторизоване, па чак и запрежне колоне, јасу у стању да доносе потребне количине ратног материјала. С једне стране те незгодне атмосферске прилике, с друге стране замореност црвене војске, која је од 19 новембра наомаво изгубила неколико милиона мртвих и рањених, а с треће стране планско појачање снаге европске одбранбене војске, створили су такву ситуацију да је фронт почео да се стабилизује. Било је још извесних померања фронта, дошло је до извесних продора (Совјета у позадину европских трупа и европских моторизованих формација у позадину совјетског фронта), али углавном фронт се није много променио. Два највећа совјетска покушаја последњих дана — продор једног коњичког корпуса и продор једне моторизоване формације у област између Донца и Дњепра — наишла су на снажну реакцију немачких трупа. Коњичка је опколена и углавном уништена, а моторизована формација тешко потучена немачким противнападом у бок или у леђа.

У овоме се још једном испојила непобедива духовна моћ европских трупа које су плански спремале контраоперације, имајући у виду не само одбијање непријатељских напада, већ и стварање такве ситуације, у којој би непријатељски продор могао да се претвори у његов пораз. На јужном делу Источног фронта промедљиво време — час вејавице, час југовина — онемогућује веће операције и зато су Совјети тежиште борбе пренели даље према северу. Не постоји ни најмања сумња да ће ови последњи дах зиме бити и последњи дах совјетске офанзиве.

Ова офанзива била је значајна не само по томе што су Совјети припремили огромне снаге, већ и по томе што се могло очекивати, не само по томе што су снабдели ту армију ратним материјалом у прилично великим количинама, не само по томе што су научили своје трупе копирању немачке тактике, не само по томе што су убедили црвеноармејце да је победа неопходна, јер без Украјине Совјетска Унија пропада без хране, — већ и по томе што су искористили и последњи адут за подизање морала црвене војске: спровели

у једну бестидну пропаганду псеудонационализма и псеудопобожности. Хтели су, дакле, да искористе духовну страну људског бића — пошто су увидели да на бази материјализма црвена војска нема никаквих успеха.

Није она постигла успех ни на овој бази духовне преваре. Није постигла зато што је немогуће убедити руски народ да је црвена армија престаја да буде армија светске револуције, да буде оруђе Треће интернационале, чији циљеви не одушевљавају тај народ.

Сада је црвена војска прослављала своју 25-годишњицу. Дан прославе подудар се са даном тешке њене кризе у области Донског базена и југозападно од Харкова. И можда најубедљивији доказ те кризе можемо наћи у Стаљиновој заповести црвеној војсци на дан годишњице, у којој се он жали да та војска мора да се бори без помоћи Британије и Америке, које никако не схватају колико је пожељан други фронт. Још пре 15 дана

(Цртеж В. Белкић)

Стаљинова заповест је изражавала његов понос што црвена војска постиже успехе без помоћи других војски. Упоредиће те две заповести показују да је црвена војска ушла у серију неуспеха и да јој је потребна помоћ оних ратних забушаната који се зову Британија и САД.

За 20 месеци рата црвена војска је изгубила 5.400.000 заробљеника. Овај број нико не може порицати, јер је статистика немачког генералштаба тачна. Она је изгубила преко 4,5 милиона мртвих. И овај број је тачан, јер се подаци немачког генералштаба потпуно поклапају са цифрама које америчка штампа доноси на основу званичних извештаја Рузвелтових представника у Москви. Како је број рањеника увек три пута већи од броја мртвих, то се може сматрати да је Совјетска Унија имала 13,5 милиона рањеника. Од тих рањеника велики постотак је неспособан за даљу борбу, причему је тај постотак нарочито велики код црвене војске, зато што услед недовољности лекара у позадини, а и на фронту, негра рањеника је незадовољавајућа. Осим тога, у зимским офанзивама највећи део рањеника губи удове због промрзлости. Зато се рачуна да око 8.300.000 рањеника није могло да се врати на фронт, јер су постали инвалиди. Дакле, укупно 18,2 милиона људи совјетска војска коначно је изгубила.

Она је изгубила 48.000 топова и 34.000 тенкова. То су неподношљиви губитци, и зато Стаљин поново тражи преко својих дипломата и преко својих комунистичких агената хитно успостављење другог фронта. Афрички фронт он не сматра за други фронт.

Тим мање може да сматра тај фронт за неку помоћ за своју војску, јер се тамо дешавају ствари које више личе на америчку бруку, него на америчку борбену енергију. Генерал Ромел бори се на линији Марета, у граничној зони између Триполитаније и Туниса, а истовремено напада Американце у области северно од туниских Сланих језера. Он је потукао неколико америчких дивизија, чији су војници испојили такву борбену

неспособност да се могу сматрати за најгори ратни материјал на целој земаљској кугли. Основне трупе заузеле су Гафсу, прешле су железницу која води од Каиуина према Тосеуру, запосели су Збеилу, Касерину и Феријану и упале су у брда Тебеса. Енглески покушај да зауставе победничко Ромелово надирање пропао је под унакрсном ватром немачке и америчке артиљерије: американци преплашени услед својих пораза држали су енглеске колоне које су им долазиле у помоћ за непријатеља, па су их обасули артиљериском ватром.

Америчка копнена војска није на висини. Америчка морнарица, уколико још постоји, исто тако. За америчку ваздушну флоту чак и Енглези говоре у том смислу. А Рузвелт мисли са таквом „оружаном немоћи“ да добије превласт на целој земаљској кугли. Он и његови идиотофантаски баве се проблемом ваздушних упоришта на свима континентима. Они говоре да им је по

требан још један адмирал Берд који би окупирао земље у Арктику, као што је онај први био окупирао ледена поља око Арктика. Они сањаре о томе да ће Пацифик постати америчко море.

Као хладан туш деловао је говор „мадаме“ (као што Кинези зову Чан Кај Шекову жену) у америчком сенату, у коме је она рекла да време ради за Јапан и да ће Јапан постати непобедив када буде уредио освојене области.

Сада је Јапан започео велике офанзивне операције у Средњој и Јужној Кини, уз помоћ милионске војске националних Кинеза.

Чан Кај Шекова Кина налази се у депримираном стању јер нема никакве помоћи од својих прекокеанских послодавца. Страшна глад у провинцији Хонан, где умру око 10 милиона људи, и где се може за 5 долара купити једна девојка, чији родитељи убијају своју децу да не би видели њихово мучење, — то је последица нечовечанске политике Чан Кај Шека, који се нимало не брине за кинески народ, већ само тражи од њега неподношљиве жртве за даље вођење рата по налогу Вашингтона.

У Вашингтону даје налоге један манијак. Он је, на пример, поводом 25-годишњице постоења црвене војске одржао једну подло-фарисејску беседу, у којој је хвалио бољшевике, упућујући им речи из Христове бесede на гори: он је хвалио благе нарави пошто је њихово царство на земљи. Према мишљењу Рузвелта, комунисти су благе нарави! Тридесет милиона Руса погинулих од дана револуције до почетка овог рата, мучених или побијених, леже на души тог комунизма „благе нарави“. Више од милион жртава однео је комунизам из Финске, Естоније, Летоније, Литве, Пољске и Бесарабије. Десетине хиљада Срба платили су животом данак том чудовишту „благе нарави“. Зато се сада Европа уједињује, као никад до сада, у крсташки рат против бољшевизма. Зато шаље нове снаге на Источни фронт, на фронт престојеће одлучне победе над комунизмом.

Тунис је од 1881 под француским протекторатом. Само овај положај протектората био је разлог зашто Осовина већ одавно није запосела Тунис. Немачка и Италија нису хтеле да дирну у француски колонијални посед, иако је управо Тунис био ванредно важан за обезбеђење Осовине у Либији и за борбену снагу немачко-италијанских трупа у Африци. Тај североисточни кут Туниса са Бизертом и Тунисом удаљен је свега 150 км од Сицилије, па и овај кратки поморски пут на његовој источној страни осигурава италијанско острво Пантеларија. Запоседање Бизерте и Туниса знатно би олакшало снабдевање немачких и италијанских трупа него што је то било могуће директним поморским путем из Италије до Триполиса, Бенгазија или Тобрука.

Муњевито запоседање Туниса

Али кад су Британци и Американци, одједном и без икаквог обзира према овом ранијем савезнику, упали у подручја француске суверене власти у Мароку и у Алжиру, морала је и Осовина да се окани обзира према Француској и да запоседи Тунис, ако није хтела да извргне немачко италијанску околну армију нападу са две стране и да се изложи опасности, да уопште изгуби свој положај у северној Африци.

Запоседање Туниса извршено је истом муњевитом одлучношћу, као некада запоседање Норвешке, пре него што су Англо-американци имали времена да схвате шта су пропустили: Да је запоседање Туниса од стране Британаца и Американаца био тежак пропуст у то не сумња више нико ни на њиховој страни. Свакако, ово запоседање захтевало би тешких жртава и у самом почетку препада на северозападну Африку, али оправдавао би их посед ове најважније тачке целе обале.

Међутим су немачке и италијанске поморске борбене снаге брзо искрцале све јаче немачке и италијанске одреде у Тунису и Бизерти, а доцније и у Сфаксу. Упркос кишном периоду и, услед тога, размекшао глас они су заузели доминантне узвисине западно од ових лука и у селом надирању пробијали се све према западу. Покушаји британске прве армије, коју је врховни заповедник Ајзенхауер, да би штеше своје Американце, разумљиво, бацно напред, да спрече трупама Осовине даље добивање терена, пропали су прво, на бројној надмоћности савезничких борбених снага према чеоним трупама британске прве армије, а доцније и због већег ратног искуства и надмоћности вођства Трупа Осовине.

У делимично жестоком и крвавим борбама Немци и Италијани продирали су све даље на запад, заробили притом 4.000 непријатељских војника и заузели

Комунистичка армија искористиће зиму за своје нападе, искористиће вејавице, дугу ноћ, мраз и маглу као и ниске облаке, које онемогућују акције немачког ваздухопловства. Али сада нестaje ветра и снега, нестaje магле и облака. Ето, ових дана немачка авијација је могла први пут после неколико зимских месеци да спроведе велику акцију помоћи из ваздуха копненим трупама. Више хиљада авиона Рајха и других европских земаља бомбардовали су читав дан и читаву ноћ борбене линије, колоне складишта бољшевика од Кавкасских брда па до Северног леденог мора. Постигнути су феноменални успеси на земљи а осим тога оборено је 99 авиона, док је на европској страни губитак разан 2 машине. То је надмоћ! То је великих победа!

М. Војновић

или уништили 70 топова и бројне тенкове и оклопна кола. И прилично оскудно опремљени и наоружани одреди „слободних Француза“, мешавина страначких легионара, белих и урођеничких Француза, које је Де Гол са југа, западно од Сланих језера, потерао у Тунис, били су поражени.

Данас Осовина држи у рукама простран део Туниса са висоравнима, које доминирају источним изданима планине Атлас и где су се темељито учврстили. Тиме су створени предуслови за јако ометање англоамериканског довоза појачања преко лука Бон, Алжир, па чак и Оран, и за успешне нападе на аеродроме, склоништа, као и на трупе британске прве армије, које су у маршу или се боре. Ово се односи поред Британаца и на Жиро-ове Французе и Американце. Ови се држе позади и уступају своје оружје и опрему, која услед рата на мору споро пристиже, засада радије Жиро-овим Французима.

Било би потребна велика борбена снага да се нашим дивизијама опет претому ови јаки положаји. А да се она створи, томе, бар засада, сметају неслога између Британаца и Американаца, још већа неслога између Голста и пристаха Жироа, све већа мржња урођеника према Американцима и јеврејима и, што није најмање важно, услед дејства немачких подморница све теже снабдевање и уопштавање садашњих британских и америчких трупа, а да се и не говори о неком њиховом појачању.

Пропале наде

Али, то је тек једна страна значаја Туниса. Фелдмаршал Ромел и овог пута умео је да се отме обухвату свог противника Монтгомерија, који му је по снази био далеко надмоћан, па је овом покушају обухвата са југа управо на време измакао. Тако се британска осма армија удаљила 1.400 км од своје базе за снабдевање, а да није постигла свој циљ, уништење немачко-италијанске околне армије, док је напротив снабдевање ове армије преко туниских лука постало све лакше и обилатије.

Друга нада, да би се Ромел могао смрвити нападом са две стране, пропала је запоседањем Туниса. А и трећи план, према коме су Голсти и Британци имали да се забију са југа између немачко-италијанске околне армије и немачко-италијанског туниског фронта, постао је илузоран. Немачко-италијанска оклопна армија повезала се са туниском армијом и налази се иза граничних утврђења, која су Французи још пре рата изградили између Туниса и Триполиса. Тиме је уштедела довољно снага да се јако осигура и према југу.

Италијани су принели жртву, да не само напусте свој леви и са толико љубави изграђени Триполис и његову луку, него да га и темељито разоре, као што је и Ромел разорио обласки друм и све станице за воду и склоништа на том друму од египатске границе до његових данашњих положаја, отежавши знатно борбене покрете осме армије.

Сета стоји једна јака група у борби прокушаних немачких и италијанских борбених снага у јаким положајима у Африци са најкраћом везом са континенталном Европом, спремна и способна да овај положај одржи у покретној одбрани и против бројно надмоћних непријатељских снага, па да га, ако буде потребно још и прошири. Истовремено је тиме поморски пут између западног и источног дела Средоземног Мора, који је раније, иако само са тешким жртвама, могао да се користи за снабдевање Малте, за Енглеску затворен.

Генерал артиљерије
Паул Хасе

Copyright by Vox Gentium
and Ag. Rudnik — 1943

Ове године не смејемо остати без кромпира

У нашој земљи, која је свим погодна за гајење кромпира, не смејемо дозволити да останемо и ове године без кромпира, као што смо остали прошле године. Кромпир је храна не само добра и корисна, већ потребна у свако време, а нарочито данашње. Његова вредност није само у хранљивим састојцима и богатој садржини скроба, већ и у томе што може делимично заменити хлеб, што са мало зачина претставља сам за себе добро јело и што уз свако друго јело претставља укусан додатак.

Ма да није европска биљка, кромпир је одмах по открићу Америке пренет у Европу, где се убрзо тако раширио и одомаћио, да данас претставља готово неопходан артикул у кућама и на трпезама свих европских народа.

Нашем земљораднику врло је добро познато како се гаји кромпир, али неколико савета, које овде износимо, послужиће му врло добро, да са што мање утрошка семена добије принос знатно већи од уобичајеног.

Избор семена

При избору семена треба водити рачуна о чињеници, да се оно мора обнављати сваке треће или четврте године и то семеном из северних земаља, на пример из Немачке, Холандије или северне Француске. Рачуна се да обновљено семе даје до три пута већи принос.

За семе најбољи су кромпири средње величине, код ситних сорти од 40—50 грама тежине, а код крупних 70—80 грама.

У оскудници кромпира за семе може кромпир и да се преполови. Такав кромпир неће дати мање приноса, али треба пажљиво поступити. Кртоле треба сећи по дужини, на две половине. Могу се сећи чак и на четири дела, али ваља пазити да сваки пресечени део има најмање два окца. Резове тако отсечених делова замочити у праšину од гипса, или бар у пепео, па их оставити око недељу дана на ваздуху и сунцу, да се добро осуше. Може за то време да истера и дугачку клицу. У том случају при саћењу пазити да се не одломи.

У јако великој несташници кромпира за семе могу се употребити чак и сама окца на кртолама. Свако окце треба засебно исећи са нешто мало околног меса, па сечену страну замочити у праšину од гипса, а затим их оставити у сандук са пепелом, да се просуше на ваздуху и сунцу око недељу дана. Могу се окца исећи чак и на цео месец и више дана пре саћења, па их оставити на сувом песку на топлим месту да исклијају. Затим их расадити на одређено место кад време дозволи. Оваква окца треба садити гушће него ли целе кртоле, отприлике шест биљка на један квадратни метар.

На време саћења кромпира треба у данашњим приликама јако пазити. Раније је био циљ да се млад кромпир изнесе што

пре на тржиште; данас мора бити циљ да се кромпир произведе што више. Стога треба имати на уму, да је кромпир врло осетљив на зиму и да су пролетњи мразеви и слане у стању да униште усев. *Због тога је боље не журити са сетвом и сачекати бар прву, па чак и другу половину априла.*

Кромпир успева готово на сваком добро ураћеном земљишту. Али, да би се добио што већи принос, треба по могућству бирати лаку, растреситу и пропусну пескушу, а избегавати тешку и влажну земљу. Исто тако избегавати јако ветровите положаје.

Нега усева

Не треба жалити труд за обраду и ђубрење земљишта, јер то кромпир обилно наклањује. Земљиште треба обрадити дубоко, најмање 40 сантиметара, и то што пре, ако већ није ураћено у јесен, што је најбоље. Затим обилно ђубрити сазрелим ђубретом. У том случају може добро да успева и ако се више година сади на истом земљишту. Пошто се кромпир засеје, корисно је растури кречну праšину, па заграбуљати, особито на тежем земљишту.

Чим усев изникне треба га опрашити. Кад израсте око 25 сантиметара окопати га дубље и навући мало земље на струку.

МЕТЕОРОЛОШКА СЛУЖБА ВОЋНИХ РАСАДНИКА

Министарство пољопривреде и исхране наредило је свима државним расадницима који располажу потребним инструментима, да шаљу податке о метеоролошким приликама у вези са воћарством и виноградарством недавно основаном Државном заводу за воћарство и виноградарство у Јагодини. На основу ових података Завод ће израђивати податке за све воћаре и остале пољопривреднике у Србији.

ОБРАЗОВАЊЕ ЉУДСКИХ И СТОЧНИХ РАДНИХ ЗАЈЕДНИЦА

Министарство пољопривреде упутило је ново строго наређење, да све општине, које то до сада нису учиниле, имају у року од 8 дана да образују радне људске и сточне јединице, које би обавиле све послове код домаћинства оскудних у људској и сточној радној снази. Исто тако имају да се ревидирају већ образовани спискови, пошто су многи пољопривредници, услед оскуднице сточне хране, морали своју стоку продати.

Истовремено општине треба да одреде где ће се у њиховим атарима вршити обрада земљишта риљањем, дакле без сточне радне снаге, и да то риљање буде благовремено обављено. Нарочито се морају изријати земљишта одређена за поврћак. Они који према примљеној наредби не обаве риљање биће кажњени новчано од 500 до 50.000 динара, а у тежим случајевима и принудним радом.

Кад израсте око пола метра врши се главно заградање.

Пошто пероноспора може да нападне кромпир, врло је препоручљиво да се прска плавим каменом, и то пред прво заградање раствором 2%, а после три недеље раствором 3%, што претставља утрошак око 1.000 литара раствора на један хектар.

Заливање кромпира за време суше врло је корисно, ма да је довољно да се изврши свега два пута у току месеца. Опити код нас су показали, да је један кубни метар воде утрошен за заливање кромпира донео принос од 220 кгр. већи него ли код кромпира на истом земљишту које није заливано.

Корисно је такође откидање цвета чим се на усеву појави, чиме се повећава принос око 10%.

Просечан принос кромпира рачуна се, према сортама, од 15.000 до 35.000 кгр. по хектару. Међутим, на земљиштима добро ураћеним, на 60 сантиметара дубине, и добро пођубреним стајским

и вештачким ђубривима, принос може да се попне чак до 100.000 кгр. по хектару.

Мере Министарства пољопривреде

Што је кромпир прошле године подбацио, криве су у многим временске прилике, хладно и влажно време у доба сетве, а затим суша праћена штеточинама и болестима на кромпир.

Да би се ове године обезбедила правилна сетва на довољним површинама, Министарство пољопривреде наредило је свима окружним и среским начелницима, пољопривредним инспекторима и референтима да изврше попис кромпира за сетву по општинама и направе расподелу за овогодишњу сетву у дотичним срезovima, односно окрузима. У колико се утврди да има више семена него што је за тај крај потребно, извршиће се пребацивање вишка у оне општине, срезове и округе у којима га нема довољно.

Ова мера Министарства има једини циљ, да се благовремено обезбеде довољне количине кромпира за семе, како би могле да се засеју предвиђене веће површине земљишта.

Свако земљиште мора бити обрађено

Планом о пољопривредној производњи предвиђено је да се морају обрадити и засејати и она земљишта, чији се власници сами не баве пољопривредом, или их из ма каквих разлога не могу сами обрадити. Исто тако не смеју остати необрађена земљишта која припадају црквама, манастирима, школама, општинама или другим установама.

Општине су биле дужне да саставе списак оваквих земљишта, а сопственици да до 1 фебруара поднесу општинама писмену пријаву, да ли ће своје земљиште сами обрадити или не.

Министарство пољопривреде и исхране тражило је сада од свих среских начелстава извештај о распореду земљишта, те све општине треба најхитније да среде податке. Они власници, који су се примили да сами обраде имање, дужни су то да учине, јер ће у противном бити кажњени због немарности и неизвршења дужности. За она земљишта која су пријављена као слободна, општине су дужне да нађу обрађивача или да их саме обраде у сопственој режији мобом, односно плаћеном радном снагом.

ТРЕБА ЗАСЕЈАТИ ШТО ВИШЕ КУКУРУЗА

Предвиђено је да се ове године засеје кукурузом много већа површина него ли прошле. То значи да се мора засејати не само земљиште на коме се обично сеје кукуруз, већ и друге површине, а нарочито оне које су до сада биле неискоришћене за пољопривреду уопште. Не препоручује се да се кукуруз сеје тамо где је сејај и прошле године.

Министарство пољопривреде и исхране упутило је свима органима на терену наредбу да испитају могућности за сетву кукуруза, нарочито с обзиром на расположиве количине кукуруза за семе. Пољопривредници треба да помогну органе у овом раду, јер је то у њиховом сопственом интересу.

Воћне саднице према воћарским реонима

Реорганизацијом целе земље на воћарске реоне, Министарство пољопривреде и исхране одредило је које врсте и сорте воћака смеју да се размножавају у појединим крајевима Србије. Расадницима је стављено у дужност да растурају две велике групе воћних садница: оних које су препоручене за целу земљу и оних које су одређене баш за дотични воћарски реон у коме се поједини расадници налазе.

Сад је Министарство пољопривреде издало нову наредбу којом је предвиђено колико и какве сорте воћака мора сваки расадник да произведе обавезно сваке године. Поред воћних садница, сваки расадник мора размножавати и растурати такође изван број садница малина, јагода, леске, рибизли и огрозда. Жеља је да и ово јагодасто воће продре међу воћаре више него што је то до сада било.

Окружни Уред за осигурање радника у Београду

Број: 3275-1943

Обавештење

Господин министар социјалне политике и народног здравља решењем Ст. Бр. 317 од 29 јануара 1943 год. одобрио је, на предлог Главног уреда за осигурање радника у Београду, а на основу става 4 § 22 Закона о осигурању радника, закључак Комесара за радничко осигурање од 16 новембра 1942 год. којим се са даном 1 јануара 1943 године укида категоризација послужног и помоћног особља у кућама, локалима и јавним болницама, као и категоризација ложака и машинисте на вршцицама.

Према томе се почев од 1 јануара 1943 год. сва односна лица, запослена у кућанствима, локалима и јавним болницама имају уврштавати у оне надничне разреде, који одговарају висини њихове стварне зараде.

Упозоравају се стога заинтересовани послодавци-кућанства, власници локала (хотелијери, ресторатери, гостионичари, кафеџије, бифеџије и сл.) као и јавне болнице — да ће овај Уред наредних дана, а у циљу правилног уврштења односног особља у нове надничне разреде, изаслати своје органе ради прикупљања тачних података о величини зараде, па се послодавци умољвају да им потребне податке на лицу места пруже како би се овај посао што тачније и брже могао обавити.

У случају да који од послодавца одбије пружање потребних података Уред ће према таквој примени одредбе § 16 Закона о осигурању радника (наплата трошкова изаслања уредског органа).

Из канцеларије Окружног уреда за осигурање радника у Београду Број 3275—1943 од 10 фебруара 1943 године.

Жене на црној берзи

АМЕРИЧКА КУЛТУРА

Највећи број жена са црне берзе не виђа се на црној листи. Тај број може сваки Београђанин да види четири пута недељно пред београдским дуваницима. Јер, неће бити претерано ако рекнемо, да од свих жена које чекају дуван пред београдским дуваницима, једва ако једна трећина пуши. Остале износе добијени дуван на црну берзу.

ца дувана, који ту новину нису усвојили, али велики број дуванички, које због солидарности полова држе женску страну, у свајају ово противупротно тумачење изричне наредбе. Та произвољна тумачења, доводе често до врло непријатних објашњавања између оба пола, па је у неколико махова долазило и до физичког разрачунавања, што ни у ком случају не може да нам служи на част.

На сваки начин било би потребно да се Управа државних монопола заинтересује за ове појаве и да примора све заинтересоване на поштовање наредбе. Пред трафикама могло би се најзад наћи и решење једног питања, које у Београду почиње да се доста тешко осећа. То је несташница кућне послуге и кућне помоћне радне снаге. Јер, велика већина жена пред трафикама су у ствари бивше „беднерке“ и „вешерке“, које сада са много мање труда налазе, путем дувана, много бољу зараду.

Иначе, у недозвољеном пословању на црној берзи уопште, ухваћене су и кажњене прошлог месеца 33 жене.

По висини кривиче и казне прво место заузела је једна пиљарица из Драгослава Јахимовића улице, Даница Черјакова, која је због јабука и сувих шљива кажњена са 50.000 дин. и 10 дана затвора. Друго место заузеле су две гостионичарке: Персида Миленковић из Коларчеве ул. 3, која је због продаје цигарета кажњена са 10.000 дин., 10 дана затвора и две недеље затварања радње; истом новчаном казном кажњена је и друга гостионичарка, Барбара Хели из Босанске ул. 65, због прекршаја одобрених цена.

Казне због лепог изгледа

Већина мањих казни пало је на сељанке из околине Београда, на београдске пиљарице и гостионичарке. Сељанке су дошле из Кусадка, Доње Ливадице, Баничног Села, Мале Планае и Кнежевца, а продавале су по недозвољеним ценама брашно, сланину, суво месо, сир, млеко, маст и сапун. Београдске пиљарице продавале су „испод тезге“ јабуке, зелен, кромпир и парадајз, а једна је ускратила продају купуса. Гостионичарке су одгова-

рале због кобасица, бонбона и прекршаја цена.

Поред ових нашао се и изван број жена других професија, или домаћица, које је привукао изглед на лепу зараду, те су закорачиле преко прага црне берзе. Тако је једна радница одговарала због меса, једна домаћица из Сарајевске ул. 11 због хлеба, друга из Димитрија Трцовића ул. 23 због јабука, трећа из Пожеге такође због јабука, једна послатичарка из Краља Милана ул. 1 због куповине саламе, једна власница преноћишта из Царице Милице ул. 13 због неистичања цена, једна власница кола из Војводе Ђуровића ул. 24 због превоза, једна жена из Захумске ул. 51 због пасуља и једна из Војислава Илића ул. 27 због трампе одела за дрва.

Најзад је и омладина почела да се бави спекулацијом, избравши један специјалан делокруг рада: препродају улазница. Властима је већ пала у руке једна дружина, која се бавила препродајом биоскопских улазница. За први почетак кажњено је са по 10 дана затвора 11 младих спекуланата, међу којима три ученика.

Позабавимо ли се питањима више културе у Америци показује се да је америчка култура узела безбројне зајмове из различитих европских духовних богатства, уколико се могла да уздигне из шљаке једне више или мање материјалистичке цивилизације. Најбољи доказ за ово пружа америчка литература, која је до 1870 године неограничено обојавала све што је европско. Песник Лонгфелоу даје најбољи пример за то. Он је разне дубоке додире са вананглеском Европом, са Немачком, Шпанијом и Италијом, са Гетеом, Дантеом и са Фритјоф-Сагом довео у лепу синтезу и тиме своју америчанштину не само обогатио него тек право оживео. Уствари, сви песници првог процвата америчке литературе, тражили су лепоту с друге стране Атлантике, тражили су инспирације својих сопствених визија у атмосфери песничке уметности и у сигурном укусу Европе. Али и много доцније амерички тражитељи лепоте кретали су у Европу: писац романа Хенри Џејмс и сликар Хвистлер два су најистакнутија имена и доказ томе. Па и сам Томас Волф, један од најсамовољнијих писаца романа данашње Америке, нашао је сам себе тек у Европи.

Са Емерсоном, највећим мислиоцем песником Америке долазимо уствари до првородца за истински европски узор за америчку културу. Он је захтевао, у својој елементарности, америчанску независност у духовном животу, али упркос томе, или можда баш због тога, био је најбољи пример да је и сво његово настојање да се створи хероична или репрезентативна Америка настало из европског корена. Он је некада нашао у „Генију немачке нације...“ најдивнији утицај у свету, који је великом снагом дејствовао на Енглеску и Америку. Управо по свом познавању европских величина постао је он најнемилољубивији критичар демократије и целокупне цивилизације Сједињених држава. Године 1859 изјавио се против неосноване америчке умишлености и то пре свега из политичком погледу: „Није никакво чуло, што европске земље, у којима је стање много лошије, кажу: погледајте Америку, тамо је још много горе него код нас“.

Има великих разлога за његову оптужбу: општа америчка слабост карактера, неморална политика и најзад „патоборност“ — англеска брштина — са фанатичком уверљивошћу за религију или за патриотизам „приврвена“. Стање које је он критиковао од тог времена још се и погрешало, а искрете су и нове ствари, док су Сједињене државе себи и једном сметеном свету најзад освенуле као земља неограничених могућности или чак као неки митос: неодо-

говорна спекулација, којој никаква народна добра нису света, површно знање и познавање, на рочито Европе, претерана пословна реклама, затрована политичка пропаганда, ационалне финансије и корупција у великој и у малој политици. У свом познатом есеју о успеху обара се Емерсон на опадање морала свог времена а пре свега „плитке америчанштине“. Што се тиче Европе Емерсон је рекао: „Први људи угледали су земљу, и небо. Ми смо угледали железнице, банке и фабрике. Стваралачка снага била је тада једнака као и данас, само се она тада бавила небеским телима а не са клозетима на воду. Свако види оно чиме се бави“.

Дакле, идеализам против материјализма, прастара култура против цивилизације, унутрашња удобност против самог конфора. Оштрије није могла да буде означена разлика између Европе и Америке.

Као што америчка култура свој почетак има у Европи, тако се и њена стара и нова историја дели као прошли или савремени европски догађаји. Досада нема никаквог европског развоја који се било када и било у којој форми није одразио и у Новом свету. Обе културе у сталном су контакту, а још у години 1942 Америка много више дугује Европи него обратно. Наравно, већина европских добара преобравила су се на путу преко Атлантике. Колонијалне и граничарске прилике, англосаксонско моралисање, новоанглески пуританизам и исто тако непатворен амерички прагматизам ограничили су и американизирани сваки могући утицај. Често уопште нису дејствовале најдубље европске идеје него лакши и удобнији „преводи“ па чак и кривотворине.

Без сумње су Американци постигли много али исто тако се је код њих и много драгоцених европских добара искварило. Често они нису обуздавали своју склоност да све у животу гоне до екстрема. Они су исто тако бездушно експлоатисали европске мисли као и европске људе. У XX столећу Америка има своје извесно место уколико јој то допушта сенилност њене идеологије, једнакости и слободе и њен реакционаран став.

Нема краја доказа колико је дубоко дејствовао Европа на Америку.

Кад је у светском рату једна културна мањина америчке омладине, као што је то био круг око часописа „Седам уметности“ приступила реформама америчког живота опет је посегнула за европским духом и наравно и за духом Гетеа. А горка самокритика у литератури од 1920 све више се оријентише опет према Европи иако се иначе људи показују антиевропски. Оно што је 1902 један мудри Американец завештао својим земљацима то важи још и данас: „Поред свих наших причања о савладаном и преживелом колонијализму ми нисмо никада били више колонија него управо сада, иако то називамо космополитски“.

Од Европе откинута Европљани тиме још увек нису постали Американци а огроман дуг захвалности Сједињених држава Европи још није изравнат тиме што окретни Јенки најављује са да „америчанско столеће“ какво је Европа, да се узгре“ каже, са својим новим мислима већ одавно преболела.

Пошто се данас Америка показује без разумевања па чак и непријатељски према култури и животним интересима Европе и тиме негира почетке и корен свог развоја и снаге могла би да се понови оштра констатација Француза Адета који је 1796 саопштио својој влади: „Сваки Американец је рођени непријатељ свих европских народа“.

(Цртежи: К. Н.)

Но, рећи ће неко, с тим паклићем дувана или цигарета слабо ће зарадити.

Женска умешност

То и оне знају. Зато не чекају због једног паклића, већ због читавог низа паклића, који им претворени у новац на црној берзи, доносе за непуну 2 сата чекања много већу зараду, него кад би на другом послу радиле део дан.

Њихова вештина је невероватна. Док по који мушкарац, окрели пушач, једва ако успе да добије дуван по други пут, ма да делење мушкарцима почиње читав сат раније, догле жене, и поред једног сата задоцњења, успевају да га добију на три и четири места, и то све у року од пола сата.

Како је то могуће? — упитаће неко. Па ето: више вреди умети него ли имати. Постоје зато читаве женске организоване дружине, и једна другој „заузима место“ у редовима пред неколико трафика. Чим отпочне делење женама, то јест у 4 сата, настаје међу њима рокирање и трка од трафике до трафике. Једна за другу јамче да су „заиста у реду биле“ — оно што наш народ каже: „салебција за бозацију“. И, за укупно један сат до сат и по чекања, препричавања и препирања са мушкарцима, зараде добру надницу.

Још једну новину измислиле су жене пред трафикама упркос изричног наређења Управе државних монопола, које каже да жене тек од 4 сата имају право да стану у ред. Међутим, оне сада образују засебан ред, па чим буде 4 сата одмах се појаве пред шалтером, тако да многи мушкарци који су дошли пре 4 сата остају без дувана, док оне обилазе шалтере по тзв. систему „рингишпила“. Има продава-

стижу међутим жалбе позоришних посетилаца, да се и са позоришним улазницама праве спекулације. Због тога је врло вероватно да ће контролни органи покушати да разбистре и то питање.

У биоскопу „Београд“ приказује се ових дана веома занимљив музички филм „Премјера љубави“. Режијер овог филма Фриц Кајтнер знао је воле лепо да оживи атмосферу једног модерног уметничког брака који сачињавају Виктор де Кова и Илзе Вернер

(Foto: Terra-film)

ЦРНИ ТРАГ У СРПСКОЈ ПОЕЗИЈИ

Још и дандањи о песнику Владиславу Петковићу говори се и каже: — Јадни Дис!...

Јадни Дис и због тога што је проглашен за кварежни дух, јадни Дис и због тога што није унесен у историју књижевности, јадни Дис што је као неприлагођен постојао, јадни Дис и што се најзад утопио.

И тако, од Диса је створен црни домино српске књижевности, препун абонос-стихова:

*Ноћас су ме походили мртви,
Нова гробља и векови стари;
Прилазили к мени као жртви,
Као боји пролазности ствари.*

Није потребно тумарати по мору расправа о души, о друштву, о судбини; није потребно раширених руку прстима опипавати зло и добро: декадентску културу излишно је везивати за неразликовање здравог од болесног, истине од заблуде, јер, лош удес, коб, патње ил животно угљендиоксид, имајући права већ на постојање, имају и права на дејствовање.

В. П. — Дис није декадент.

В. П. — Дис је рековалесцент.

Тешко је боловао од такозваног „Ништа ме не боли“, и, као оно сепија, остављајући за собом црн траг покушаја прелаза из просторних у временска доживљавања, од непријатности, често величине макова зрна, опорављао се стварајући читаве планине нерасположења.

Бол, то је нешто друго.

В. П. — Дис био је мајстор такозване интелектуалне уцвелењености:

*То рећи данас ја не умем више,
То што ме боли и болове гуши,
То што ми поглед као облак
брише,
То што ме труне, што ми снагу
суши.
То зашто сан мој на сан не
мирише.*

Није суштина у томе што је, како кажу, „Дис нашу поезију ослободио рационализма и у њу унео велики идеалистички и мистички занос“; нити пак што је његова поезија, „поезија снова“ с нирванским песимизмом, ил што је нека врста српског Бодлера.

То су гломазни рамови за лик скромног зачетника урбанистичког хероизма.

В. П. — Дис није ни мистик ни будист, баш као што није ни декадент.

Тај крхолики Чачанин, необичне гавран-косе, необичних биљур-наочара, као гар јасно је увиђао и шта зна и шта хоће и шта може, и то тако и толико да су његове душевне радње мал те не пример јединства песничке свести: свуда оштра мисао, свуда оштар опажај, и од његовога слика до слика развија се уствари ил чиста полемика, ил чиста еротика, ил чиста критика — понајчешће памфлет, лирска повика:

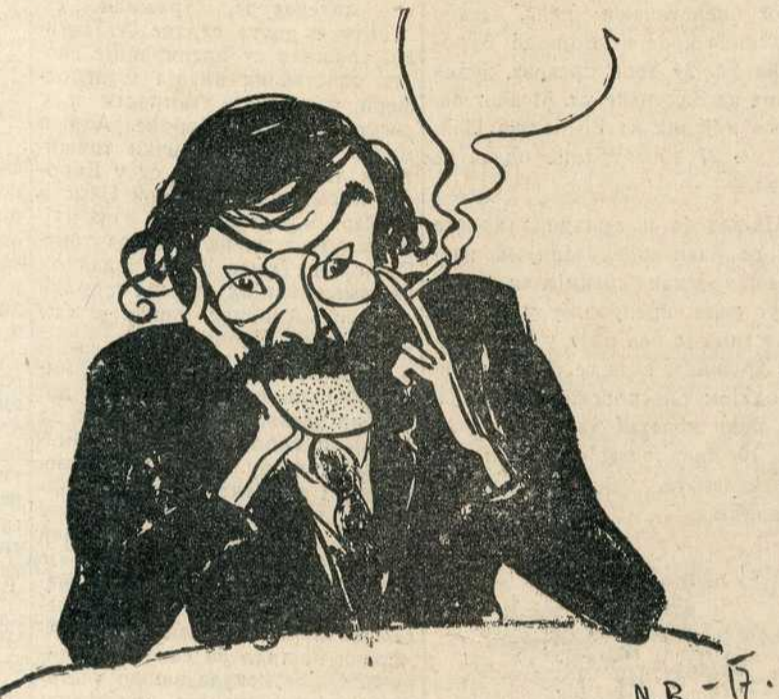
*За лице твоје огледала није,
Живи међ људма у музици блуда.
Живи и нек ти влага срца пије,
Живи у земљи срамоте и луда.*

Година дана више од четврт столећа већ је прошла од како је песник Утопљених душа утопљен у валима морским.

Мерен најобичнијим законом акције и реакције, Владислав Петковић-Дис за живота је гу-

био, после смрти добио: грозничаво се напрезао да поезију уздигне на степен меланхолије стваралачког акта, човека на степен лирског софисте.

Али десетак песама црног домина српске књижевности, десетак су узора поетизације српске урбанистичке свести, дигнуте до мита, што десетинама, тобож и већих малограђанских песника, није успело.

ВЛАД. ПЕТКОВИЋ-ДИС, КАРИКАТУРА КОЈУ ЈЕ НИКОЛА БЕШЕВИЋ РАДИО 1917 У РИМУ, ПРЕД ПЕСНИ КОВО СУДБОНОСНО ПУТОВАЊЕ

НИРВАНА

*Ноћас су ме походили мртви,
Нова гробља и векови стари;
Прилазили к мени као жртви,
Као боји пролазности ствари.*

*Ноћас су ме походила мора,
Сва усахла, без вала и пене,
Мртав ветар дувао је с гора,
Трудио се свемир да покрене.*

*Ноћас ме је походила срећа
Мртвих душа, и сан мртве руже,
Ноћас била сва мртва пролећа.
И мириси мртви свуда круже.*

*Ноћас љубав долазила к мени,
Мртва љубав свију времена,
Заљубљени, смрћу загрљени,
Под пољупцем мртвих успомена*

*И све што је постојало икад,
Своју сенку све што имађаше,
Све што више јевити се никад,
Никад неће — к мени дохођаше*

*Ту су били умрли облаци,
Мртво време с историјом дана,
Ту су били погинули зраци:
Сву селену притисну нирвана.*

*И нирвана имала је тада
Поглед који нема људско око:
Без облака, без среће, без јада,
Поглед мртав и празан дубоко.*

*И тај поглед, к'о кам да је неки,
Падао је на мене и снове,
На будућност, на простор далеки,
На идеје, и све мисли нове.*

*Ноћас су ме походили мртви,
Нова гробља и векови стари;
Прилазили к мени као жртви,
Као боји пролазности ствари.*

Данас се одржава у Саборној цркви свечан помен свим умрлим српским књижевницима као и техничким трудбеницима наше књиге (штампарима, издавачима, библиотекарима итд.). Министарство просвете је истога датума прошле године први пут приредило такву комеморацију с тиме да се ова и у будуће стално и редовно понавља на тај дан — дан оснивања наше Народне библиотеке.

Стабилишући тако званични чин пијетета према сенима наших духовних радника у облику једне свакогодишње свечане културе манифестације, Министарство просвете учинило је један леп и користан родољубиви гест. Било је потребно и биће несумњиво од највеће користи — данас још више него икада — да се и званично подвуче и афирмира важност нашег културног живота и заслуга наших културних радника које, на жалост, често нису биле довољно уважаване.

Образовање, литература и наука претстављају заиста најплеменитији и најефикаснији израз

националне снаге и енергије; књига и мисао могу и морају да живе још и кад је мач преломљен — и књижевник и научник су исто тако снажни и часни борци Отаџбине као и војник и политичар.

Добро је да народ то свагда, а нарочито у доба великог искушења, има у виду и на срцу. Јер ће он из такве пажње, таквог пијетета моћи да црпе уједно и много утехе и вере и поуздања у будућност. Стога помен нашим књижевницима и културним радницима уопште, почињући од Св. Саве па све до скорашњих, последњих покојника наше литературе, значи нешто много више него једну просту званичну и црквену церемонију; он значи и једну свечану историјску евокацију или смотру српског духа, српске мисаоности и једно побожно — и утешно поклоњење том духу.

27. фебруар постао је тако за нас један народни празник који се достојно прикључује данима Св. Саве и Св. Тирила и Методија.

ТОДОР МАНОЈЛОВИЋ

КНЕЖЕВИЋЕВ КРУГ

Мисао Божидара Кнежевића рио је усамљени Божидар Кнежев — велики логоцентриста.

Врла, врховита, васколика, као бршљан обвја се она око корена, око дебла, око круне расне.

По простом народном језику, филозоф је онај који се, живећи незапажено, разбира у животној мудрости, сматра да је свет органски механизам, с организованим поретком узрока и последица, с непорецивошћу религије, с целисходношћу предвиђања у простору и времену.

По ученом, школском језику, филозоф је професионалан епистемолог који, проводећи живот од научних кабинета до академских анкета, сматра да је свет сплет сила, у коме поредак узрока и последица уступа место неизвесности, вероватности, релативности.

Живот и рад Божидара Кнежевића је ремек-дело борбе једног проналазачког духа, борбе да се свет појава и свет мисли повеже у развојну целину апсолутнога смера.

Борба орканска, те отуда ваљда онај печални лик првог српског историософа.

Али је створен српски филозофски мит.

Прича пак о њему, у најкраћем, гласила би овако:

»Давно је знано да човек своје биће схвата мисленом силином, која осветљава, сажима и у садашњост сноси белеге прошлости. Прави мудраци не само сабирају важније, не само дубоко прозирају законе доласка, одласка и повратка животних суштина, већ стварају читаво неимарство појмова, да те белеге, те суштине, те изворе надахнуте свести уопште на човечанство, на природу — уздигну на степен апсолутнога. Читаво идејно неимарство ство-

»Давно је знано да осећање реда, пропорције, кружног збивања, истиче дух као вишу, природу као огромну стварност, истиче свет као коначан у бесконачном времену, човека створеног од вечности, али човека који ту вечност својим рукама, својим мукама, животно поново мора да ствара, животно поново да осваја».

Читаво животно кружење проживео је, обележио усамљени Божидар Кнежев — велики биоцентриста.

И тако?

Мислио је органски, осећао оркански, те врла, врховита, васколика, као бршљан вита, обвја се циклусна мисао Божидара Кнежевића око циклусног нашег збивања.

И, с убрисом у руци већ се назире професионални епистемолози пред пепелом његових ногу, пред тајанственом урном српског филозофског мита.

АПЕЛ НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ

Народна библиотека у Београду издала је апел у коме позива пријатеље српске књиге да сакупљају и њој продају ретке српске књиге. Наше књиге су штампане у оразмерно малом броју примерака а и тај мали број је био изложен повећаном пропадану услед честих поремећаја у српском простору. Ради овога наше старе књиге спадају у оне најређе и најскупе.

У вези са овим питањем надлежне власти предузеле су мере да се код расхоровања старих архива наших надлежстава поведе строго рачуна о материјалу који има вредност историјске грађе, библиографску или коју другу. Расхоровање ових архива вршиће од сада комисије које ће о овоме строго водити рачуна.

ПРОУЧАВАЊЕ НАШЕ ПРИВРЕДНЕ ПРОШЛОСТИ

Сигисмунд Рекендорф, непознати испитивач руда у Србији

Уставобранитељски режим обратио је пажњу и на рударство. Ослањајући се на традицију и историју уставобранитељи су сматрали да је копање руда нужно и корисно. „Србија је важила као најбогатија земља у рудама. Још су Римљани у њој копали руду и вадили метал. О рударству се старао и краљ Владислав IV и доводио људе из Немачке (1230—36). Из после проласта на Косову, па и за Карађорђа (Рудник) копала се руда у Србији“.

За Милошево време копање руда било је врло примитивно, нестручно. Њим су се претежно бавили сељаци. Неке руднике, нарочито угља, искористио је кнез Милош преко нестручних људи, апсеника. Познати покушај тројице Саксонаца да се оснују рудници у Србији, које би отворила српска влада, (1838) потпуно је пропао. Рударство је за све време до 1839 било онолико примитивно и са онаком рударском техником како се, копало кријумице за време Турака.

Да би се знало где и коју руду треба копати морало се добро испитати и упознати рудно богатство. Сем главног испитивача руда у Србији, саксонског директора рудника Хердера (1835) нико то није испитивао. Милош је увиђао значај овога посла. Омогућио му да унакрст пропукује целу Србију и да детаљно опише њено рудно богатство. Опис тих испитивања Хердер је изложио у једном свом раду (штампаном на немачки) под насловом *Рударски пут по Србији*, који је доцније издат у једном кратком и сажетом српском преводу. Издавање тога дела на српски језик вероватно је пре усвојено практичном потребом.

Увек, кадгод би српска влада мислила на отварање рудника у Србији, враћала би се на директиве које је дао Хердер у поменутом делу. Скоро цео 19 век, па све до наших дана, он је био једини нашој историји познати испитивач руда у Србији. Његово дело у скраћеном преводу издато је на српски језик баш у време (1845) када се у уставобранитељско доба највише мислило на отварање рудника у Србији. Још увек су основе тога дела служиле као директива, али је ипак још десет година било у рукопису.

Поводом захтева тројице Саксонаца да отворе руднике у Србији, са капиталом српске владе, постављена је расправа питања: коме припада право на вођење рудника у Србији, да ли српској влади или приватним лицима. Чинило се најпогодније да се тра питање одложи до издавања закона о рударству у коме би се оно детаљније размотрало. Да се чекало на издавање овога закона, даља испитивања руда отпочела би тек после доношења рударског закона (1866).

Улога Николе Германа

У почетном времену уставобранитељске владе поново се мислило на испитивање руда и отварање рудника. Чувени Милошев „банкер“ Никола Герман (1841), који је преко спољне трговине својим развијеним везама са иностранством, стекао повећи капитал, нашао се најпозванији да поведе прву реч у организацији српског рударства.

Према Германовој замисли, рударство у ваљевском и рудничком округу и у местима где је раније вађена руда (Мајданпек и Рудна Глава) имало би се поверити једном друштву, које би не само радило на вађењу руда, већ и на њеном разицању, одабирању и топљењу. Време трајања овога рада Герман је предлагао на 50 година са добитком двадесетог дела у корист српске владе, док је она тражила да

се рок смањи на 24 године са добитком четрнаестог дела. По својим резултатима Германов предлог важан је као појава. Његов је већи значај у томе што је он изазвао позивање другог испитивача руда Рекендорфа у Србију који до сада није био познат нашој науци.

Организовати копање руда није била ни мало лака ствар. Српска влада није имала стручног особља. Баш у то доба српски рударски питомци (1841) налазили су се на студијама у Шемницу при Шемничкој рударској академији, којом је управљао познати директор Габриел Швајцер. Српска влада за потребе организације потребовала је једног стручног рударског инжењера који би имао да врши надзор, да прима чисти метал који њој припада.

Неостварени планови

Избор другог испитивача руда у Србији поверен је барону Филиппборну који је вршио функцију српског трговинског агента у Бечу. Филиппборн се није само задовољио тим да потражи новог испитивача руда већ је ушао и у разматрање питања, да ли је корисније копање руда поверити неком инокосном капиталисти или друштву акционара. Имајући за пријатеља руског кнеза Анатола Демидова, који је у Бесарабији вршио покушаје да вади камени угља, Филиппборн је предлагао њега (1841). Ни српска влада није имала ништа против његовог избора. Српску владу је засенило богатство кнеза Демидова.

Кад је кнез Демидов одбио свој долазак због заузетости другим пословима, Филиппборн је прешао да тражи испитивача руда (1842). По жељи српске владе избор је имао пасти само на већег рудара из Аустрије или Саксоније, који би се примио у српску службу. Сви ти стручњаци тражили су много и као најпогоднији нашао се Рекендорф који је тада имао тек 27 година. Са мало поверења примио је Филиппборн Рекендорфа. Његова личност није му пружала гаранцију и поверење. Позвао га је у Беч, подвргао испиту, који је Рекендорф положио изван сваког очекивања. По закљученом уговору са Филиппборном 15 априла 1842 године Рекендорф је добио главну управу над копањем руда у Србији за шест година, тромесечну плату 750 талира, бесплатан стан, огрев и осветљење, коња, путни трошак од Беча до Србије и послугу.

Ко је био Сигисмунд Рекендорф ништа се изблиза не зна. Познато је само толико да је био родом из Великог херцогства баденског и да је по свршетку школовања у рударској струци обишао више земаља у којима је развијено рударство и тако стекао праксу у рударском послу. Био је једно време мајстор на смену у служби код Ротшилда у Далмацији, а после тога и код аустријског богатша Нејвала.

Постав технички саветник Министарства финансија Рекендорф је стигао у Србију 25 маја 1842 године. Одмах му је српска влада ставила у задатак да обиђе сва места где би се могло предузети копање руда. Само тако Рекендорф би могао донети конкретне предлоге. За пратиоца му је одређен Јован Бугарски, други „рачуноводитељ“ Министарства финансија. Бугарски је имао рударска знања и био је за то најпозванији. Обојица су кренули на пут у јуну 1842 године.

До 13 јула 1842 године Рекендорф и његов пратилац Бугарски обишли су сва „рудокопна места“. Рекендорф је поднео реферат датиран 13 јула 1842 год., који најалост није очуван. Иако детаљни реферата нису познати

ипак се укратко зна шта је он садржао. Рекендорф је у њему означио сва места у којима се налазе руде, опис руда и њихово богатство. Ту није изостало и његово мишљење о начину вађења руда. У начелу Рекендорф је заступао гледиште да би право на рудокопњу требало дати свакој приватној лицу које би то затражило. Начин рада имао би се извести по правилима које би прописао „закон рудокопње“. Једино је препоручивао српској влади да нарочито за себе задржи копање руда гвожђа, олова, бакра и сребра.

Али баш у моменту када се Рекендорф спремао да са једним референтом оде у Аустрију (окт. 1842) да набави нужне алате за копање руда и изабере потребно особље и раднике изгледа да је српска влада променила своје мишљење. Располагање за отварање рудника је престало. Рекендорфу после шест месеци нуђен је раскид уговора. Немајући куд он је пристао на ову понуду добивши једногодишњу плату као отпремнину. Напустио је Србију у децембру 1842 задовољан да се само констатује, да је отпуштен не зато што је српска влада незадовољна са њим и што се рђаво влада, већ само зато што је одустала од копања руда.

Љ. Протић

Тужни дани

ОТИШАО је када је цвело пролеће,
Отишао је када јој је испио зенице
Снагом врелих пољубаца,
Отишао је када јој је душу везао
Златним обручима среће.

Без збогом,
као сенка,
као дах је нестао
за увек.

Сада је ко зна која већ јесен.
Она и даље гледа кроз прозор
како река живота односи
свеле цветове и лишће жуто.
Гледа у сиве даљине,
броји сутоне и ноћи,
отворених зеница чека.
Верно чека никад више не дочекану
радост топлога загрљаја.

И тако пролазе, пролазе дани...
године.

На харфи времена све нове и нове
младе руке свирају
ту вечну велику мелодију
увек недоречених речи.

Док она чека
и сања
никад незаборављени шапат
његових врелих усана...
Мисли на куцаје једнога далеког,
можда већ и давно мртвог
вољеног срца.

ЗОРА ТОПАЛОВИЋ

Привреда Србије пре једног столећа

Кад је у првој половини прошлог столећа Србија добила своју државу, одмах се пред њом поставио нови задатак од животне важности. Требало је одржати се економски, као привредна јединица способна да живи својим сопственим привредним животом.

То није било нимало лако кад се узме у обзир да је Србија догле била једна забачена и запуштена провинција. Па ипак, наши прадедови умели су и брзо и добро да се снају.

ГЛАВНИ ПРИХОДИ
ОБНОВЉЕНЕ СРБИЈЕ

Прве и главне приходе Србија је добила од свог свињарства. Да су одгајивачи, тадашњи српски сељаци, умели потпуно да искористе тај извор, приходи би били још куд и камо већи. Сисанче у Србији стајало је тада 10 до 12 гроша, свиња од 50 кгр. 30 гроша, свиња од 100 кгр. 60 до 65 гроша. У Бечу цена једне свиње ишла је до 300 гроша. Но, зарадом те огромне разлике у цени Србија се користила само малим делом, а највећи део зараде ишао је у корист земунских великих увозника, који су били већином јевреји.

По српским селима залазили су први препродавци, т.з. „бурђијаци“ који су куповали свиње у чопорима, дотеривали их у Београд, а одатле у Земун, где су их продавали увозницима. Свиња од 100 кгр., која се у Србији плаћала 60 до 65 гроша, у Земуну се продавала по 180 до 200 гроша. Од Земуна до Беча свиње су теране у чопорима, и тај пут превлаћивале су мршаве свиње за 15 дана, а дебеле, које су се кретале само ноћу, за 6 до 8 недеља. Долазак свиња из Србије на бечку пијалу имао је велики утицај на цене.

Исхрана свиња у Србији била је готово бесплатна, јер су се храниле жиром по пространим храстовим шумама. За то се плаћало по 24 паре годишње на име „нагоннице“ и исто толико на име „живорнице“.

Нису се свиње из Србије заустављале само у Бечу. Одатле су ишле даље, у Баварску и Виртенберг, па чак у Француску, где је цена обичних живорних свиња достигала по 50 до 60 франка.

Да је постојала ма каква индустрија за прераду меса, Србија је могла да оствари много веће приходе. Али тога није било. Тек концем треће деценије прошлог века почело се извозити сољено свињско месо у мањој количини, и тако је долазило до Енглеске.

Колико се свиња извозило из Србије не зна се тачно, јер онда није било извозне статистике. Према процени тадашњих савременика, извоз је износио преко 300.000 комада. Узимајући у обзир само просечну цену плаћену произвођачу, на тај начин улазило је у земљу годишње из иностранства 15 милиона гроша, или 1.500.000 сребрних форинти, или 400.000 златних царских дуката. Према предатној куповној моћи динара то је представљало вредност од 125 милиона динара.

КРУПНА И ИСТНА
СТОКА

Говеда је у Србији било доста, али су се слабо извозила. Известан број продавао се у Мађарској. Више је била развијена трговина говеђим кожама, којих се преко Београда извозило 15.000 комада годишње, док је говеда извожено око 3.000 до 4.000 комада.

Оваца и коза Србија је имала у великом броју. Но та стока није била од особитог значаја за извоз. Овчији производи заузимали су напротив врло важно место, нарочито коже и црева. Све коже централног Балкана пролазиле су за Европу искључиво преко Београда и било је много тргована који су се тим послом бавили. Преко београдске царичарнице извозило се годишње 150.000 овчијих и 100.000 југтећих кожа. Цена овчје коже била је у Србији 5 до 8 гроша. Цена овце у Србији била је 20 гроша, али се у Албанији и Македонији могла купити за 10 до 12 гроша. У Бечу продавала се по 40 до 60 гроша. Земунски увозници ударали су међутим ниске цене, које су се кретале од 12 до 16 гроша.

Знатна је била трговица овчијим цревима, која су продавана у Италији и Баварској за прављење жича музичких инструмената. Једна овчија утроба стајала је у Београду 10 гроша, а већ

у Костајници продавана је по 100 гроша. Велику конкуренцију почео је доцније да прави у том погледу Травник, где се овчја утроба продавала свега за 3 гроша.

УВОЗНА ТРГОВИНА

Тадашња увозна трговина Србије била је такође знатна, јер у земљи, осем кућевне радиности, није постојао никаква индустрија.

Србија је увозила гвожђе из Аустрије и Енглеске, олово из Шпаније и Енглеске, челик, клинче, жичу, ашове, тестере, циви за пушке и пиштоље, и остале гвоздене предмете из Аустрије и делом из Швајцарске, доста челика, гвожђарије, а нарочито лим из Енглеске, месинг, бакар и калај из Аустрије и Енглеске, стакларију из Чешке, огледала из Немачке, порцелан већином из Аустрије и Немачке, дрвене прерађевине из Тирола и Мађарске, часовнике из Швајцарске. Знатне су биле набавке оружја.

Чоја средњег квалитета увозила се из Моравске, Аустрије и Италије, бољег квалитета из Енглеске, Белгије и Француске. Но та роба није се много тржила, јер се сељак одевао домаћим сукном. Грубу чоју набављала је држава за војску, а фину су тражили само београдски високи чиновници и официри. Вуна, фланел, просто памучно платно, памучни штофови и предени памук долазили су из Енглеске, боље платно из Немачке, муслини и газа нарочито из Енглеске, сатин, велур и свила из Аустрије, Француске и Енглеске. Драгоцени шалови за београдске госпоње из Персије и Багдада, поручивани су преко Цариграда.

Мада је живот у Србији у првој половини прошлог века био на примитивном стандарду, ипак природно богатство земље и добри приходи, са непрестаним суфицитом у државном буџету, као и велика ревноста која је владала у односу на друге земље, омогућавали су нашим прадедовима леп и за тадашње прилике и поимове удобан живот.

Дирерови цртежи у бечкој „Албертини“

ДИРЕР: МОЈА АГНЕСА

Археолошко откриће у Силистрији

У новембру прошле године у Силистрији, старој римској тврђави Дуросторуму, важном одбрамбеном месту покрајине Доње Мизије, пронађена је једна врло значајна римска гробница и то случајно, приликом копања једне њиве на градској територији. Важна заштитна тачка на десној обали Дунава, та је тврђава била седиште XI Клаудијеве легије. У њој се родио познати римски војсковођа Аецције, који је победио Атилу.

Латински натписи, уметничка израда унутрашности гробнице и други подаци сведоче о напредном стању и важности Дуросторума (Силистрије) у римско доба. Како пише бугарски археолог Ив. Велков у Зори од 27 јануара, гробница је сазидана у земљи и има размере 2,60 X 30,30 м., са висином од 2 м. Свод јој је цилиндричан. Оштећена је приликом откопавања. По своду и зидовима налази се укусно распоређен, уметнички леп и занимљив живопис, изведен, углавном плавом, црном, црвеном и жутом бојом. Живопис сачињавају: фигуре неког достојанственика и жене за које је и подигнута гробница; поред њих фигуре двеју жена, затим паунови и друге птице, цвеће, дрвеће, воће, сцене из лова са људским и животињским фигурама и разне екланне геометријске шаре.

Људске и животињске фигуре, и остали насликани мотиви распоређени су по своду и зидовима у пољима четвоространим и осмостраним. И у овом живопису паунови са главама над амфором оличавају бесмртност. Ив. Велков не тврди, да је ова гробница раног хришћанског порекла, иако се у Силистрији хришћанство доста рано појавило.

„По богатству и разноврсности живописа, пише Велков, гробница у Силистрији заузима, несумњиво, прво место међу свим познатим до сада живописаним гробницама. Она је један споменик значајан за изучавање историје уметности дунавских области.“ Према особеним својствима овога живописа, ова гробница спада у почетак IV века, мисли Ив. Велков.

За ово важно археолошко откриће заинтересовао се италијански археолог Антонио Фрова, професор и члан италијанске археолошке комисије у Бугарској. Ових дана он је у Италијанском културном институту у Софији одржао предавање поводом откопане римске гробнице у Силистрији и историско-уметничких налаза у њој. На предавању су присуствовали претставници Италијанског института и бугарски научници. Професор Фрова је дијапозитивима у бојама приказао делове гробнице, а нарочито њен занимљив и разноврстан живопис, који претставља реткост у историји римског сликарства. По мишљењу италијанског археолога, гробница потиче из IV века, нема ни једног хришћанског обележја, већ, поред насликаних људских фигура, садржи различите декоративне мотиве симболичког карактера.

Живопис ове силистриске гробнице има велику уметничку вредност, те се може сматрати једним од најдрагоценијих римских споменика на Балкану.

ШОПЕНХАУЕР У ЖЕНСКОМ ДРУШТВУ

Познато је да је велики филозоф Шопенхауер био изразит женомрац. Не одобравао тај његов став према лепом полу, али га зато ипак не сматрамо мањим научником.

Међутим, покаткад је велики Шопенхауер знао врло пријатно да ћаска са дамама.

Једном приликом, у женском друштву, поведе се реч о начелном ставу Шопенхауеровом према женама. У току разговора, тек ће једна дама рећи великом филозофу:

— Г. професоре, зна се да сте ви противник жена. Али морамо да вам признамо бар једно: У друштву никад не противуречите дамама.

Шопенхауер јој одговори:

— А зашто и да се трудим да противуречим женама, кад оне саме себи противуречу, и то најмање једном за пет-минути.

Војвода Албрехт Саксонско-Тешенски, потомак немачког цара Максимилијана I, прикупио је у бечкој „Албертини“, у XVIII веку, неких 24.000 цртежа, међу којима је било радова многих Италијана и Холанђана, извесног броја Француза и нешто мало Шпанаца. Од великих немачких средњовековних уметника, заступљени су Шонгауер, Алтдофер, Бехаим, Лука Круанак и Холбајн појединим цртежима веома велике уметничке вредности. Потом је војвода Албрехт прибавио и цртеже Албрехта Дирера који су дотле били у власништву царског двора, дајући у замену за њих бакорезе. Један део тих радова био је прибавио још цар Максимилијан I; други, врло знатан део потицао је из Имхофове збирке у Нирнбергу којој су путем наслеђа били припали и „Пиркхајмерови листићи“. Ту је нирнбершку збирку још пре дугог времена купио царски двор. Претпостављајући сама за себе складну целину, ова збирка радова Албрехта Дирера заузима посебан положај у бечкој „Албертини“.

Могло би се рећи да велики нирнбершки уметник Албрехт Дирер није оставио доцнијим покољењима топлијих, усурднијих и речитијих производа свога уметничког генија но што су баш ови цртежи. То су дела која тумаче живот овога великана. Уз то се налазе у уској вези са осталим његовим уметничким радовима, указујући на ток мисли, нацрте и студије које су претходиле њиховом стварању. Она нам стварају јасан појам о пространом кругу техничке многострукости, несаломљиве храбрости за рад и обила и разноликости идеја Албрехта Дирера. Овај велики немачки уметник знао је у погледу технике којој ће кад прибећи, за пуно варијација. Цртао је час сребрном писаљком, час пером на хартији сиве или друге боје, појачавајући често извесне партије белом бојом. Неки пут опет ради врхом кичице у белој и црној боји. Цртао је и кредом и угљем. Неки пут је цртеже и акварелисао или их је, попут какве мирисне ките љубичица, обрадио у гвашу.

Младост Дирерова

Ако их посматрамо по хронолошком реду постанка, низ Дирерових радова у „Албертини“ почиње једним цртежом који је Дирер израдио 1484 године, кад му је било тек тринаест година. Диреров отац, мајстор кујунџија, који је имао не мање него осамнаесторо деце, био је свога Албрехта наменио такође изучавању златарског заната. Међутим, пошто је Албрехт убрзо својим цртежима открио дар за сликарску уметност, послали су га као ученика код сликара Волгемута. Пошто се Дирер, по завршеним ученичким годинама и годинама обавезног „странствовања“, оженио 1494 године Агнесом Фрај, ћерком из нирнбершке грађанске куће, одмах је овековечно њен лик, бацивши га са неколико потеза пера на комад хартије. И тај се лист налази у Бечу, као и други цртежи који, ако и носе наслове *Нирнбержанка на дому*, *Нирнбержанка у цркви* и *Нирнбержанка при игри*, такође не претстављају никог другог него *моју Агнесу*, како је Дирер назива у тексту уз овај листић.

Диреровом циклусу Богородица и фигура које се јављају и у Апокалипси, придружује се нацрт за чувену слику *Витез, смрт и ђаво*. Овај је нацрт рађен пером, па затим акварелисан у светлим бојама.

По повратку са другог путовања у Италију, Дирер се дао на темељне припремне радове за чувени *Хелски олтар*, за који је сам овај великан рекао да га сматра својим најбољим делом, а који је прогутао пламен приликом пожара кнежевског дворца у Минхену 1729 године. Од припремних радова сачувани су и налазе се у бечкој „Албертини“ цртежи који су служили као претходне студије за одећу, као и апостолове *руке које се моле Богу*, рађене кичицом у белој и црној боји на плавкастој хартији. Те руке одају не само невероватну усредсређеност овог немачког сликара на анатомском

пољу, већ испољавају као још већи уметнички триумф силуу којом је Дирер овде успео да удије у своје потезе израз дубоког поверења.

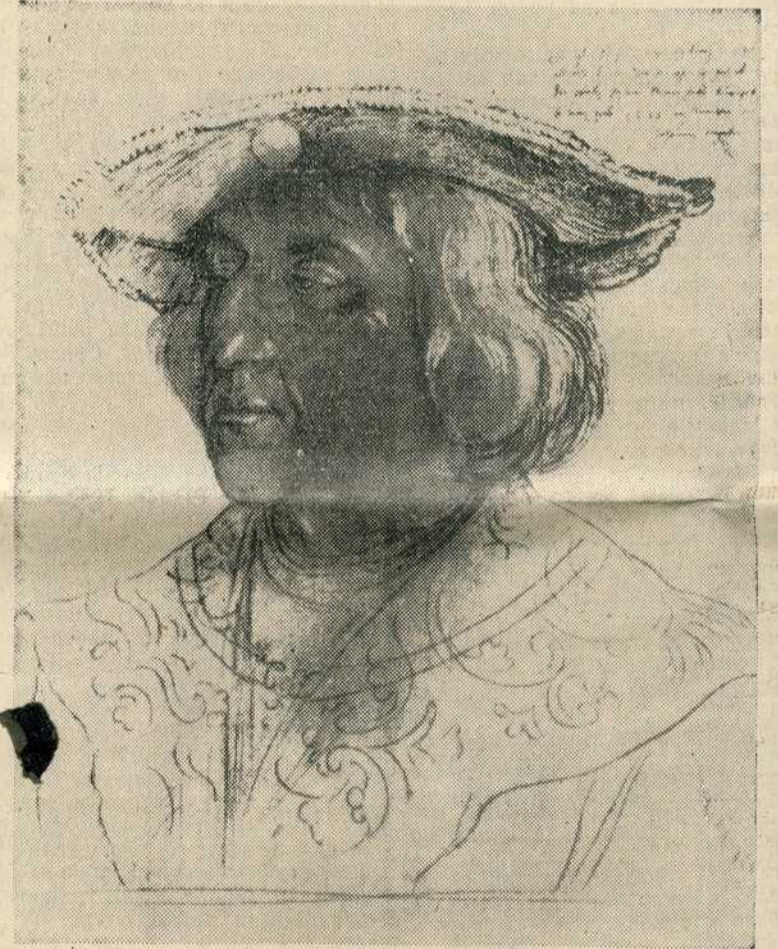
„Заиста, уметности је корен у природи. Когод зна и уме да је ишчупа одатле, тај може рећи да влада њоме, да је прави уметник“.

Тако је гласило Дирерово уметничко „Вјерују“. Оснивајући се на таквом сликарском „символу вере“, Дирер је метром и шестаром проучавао човека, створа Божјег, ради утврђивања правих, складних размера; поведећи се за тим својим гледиштем, он има око за мали комадић ливаде, за цвеће, за веверице, за препелице, па и за лава који пркосно и претећи — поносито корача. Његова *Мајка Божја са животињама*, рађена 1503 године (цртеж пером потом обрађен воденом бојом), као и листови који јој у овој збирци претходе, приказује нам типичан брежуљкасти немачки пејзаж са свим животињама немачке земље — псима, овцама, родом, кукавицом и буљуном, која са неког пања

Дирер, кога је цар нарочито поштувао. Кад је Дирер са другим нирнбершким грађанима пошао на Сабор у Аугсбург, цртао је тамо свога цара и господара. Први нацрт за тај портрет, рађен угљем, налази се у бечкој збирци. Исте године (1518) Дирер је радио на Максимилијановој триумфалној поворци. Цртежи којима је припремао тај рад доспели су такође у „Албертину“.

Дах протестантизма

Али није Дирер доживео само триумф немачког цара и процват свог родног града са његове четрдесет и две поносите и опште поштоване патрицијске породице већ су круг у коме је живео и радио, запљуснули и први вали реформације, протестантизма. Било је то доба снажних, борбених људи, научника који неуморно трагају не би ли, као Дирерови пријатељи Еразмо Ротердамски и Пиркхајмер, продри до дна загонетака живота. Ти и такви одажни и пуни живота људски ликови — неустрашиви саксонски кнез Фридрих

ДИРЕР: ЦАР МАКСИМИЛИЈАН I

(Foto: Europäische Korespondenzen)

осматра околину. Невероватно пластично и природно делује на нас лик плавкасте свраке, а млади зека нам управо изгледа као да га сад живог можемо рукама ухватити, пошто сликар није заборавио баш ниједан чуперак око репа, баш ниједну длачицу бркова на том складном телу, живом као да ће сад скокнути.

Тврди се да Дирер није био задовољан радом резбара за своја *Христово страдања*. Стога је, веле, израдио дело названо *Зеленим страдањима*, цртеж рађен врхом кичице белом и црном бојом на зеленој хартији. Војвода Албрехт Саксонско-Тешенски, неуморни скупљач уметничких дела, нашао је пута и начина да збирци у „Албертини“ придружи и тих дванаест листова који су кадри да у гледаоцу изазову неко свечано и тужно расположење.

Скуп великих уметника

За владе цара Максимилијана I рођеног у Винер Нојштату, у Нирнбергу су се били искупили сви уметници који су претстављали врхунац стварања немачке уметности оних дана: ливац Петер Фишер, резбар Фајт Штос, камењорезац Адам Крафт, сликар на стаклу Хиршфогел и Албрехт

Мудри, Албрехт Бранденбуршки, царски капетан Феликс Хугерспергер, португалски историчар и дипломата Дамјан де Гоенс — овековечени су у Диреровим цртежима који су сад на окупу у „Албертини“. На путу у Анверс, 1520-21, град чије је контуре Дирер овековечно погледом са Шелде, препуне бродова, наишао му је пред очи старац од 93 године, кога је сачувао од заборава под називом *Човек бујне браде*, цртежом који је радио врхом кичице у белој и црној боји на љубичастој хартији.

Пет година после пута у Анверс, на коме је Дирер допао првих зачетака болести која ће га најзад отерати у гроб, даровао је Дирер родном граду Нирнбергу своју последњу слику *Четири евангелиста* (слика се сад налази у Минхену). Један од припремних цртежа за ту слику, лик једног од апостола рађен кредом, налази се у Бечу, као и цртеж *Тајне вечере* из 1523 године, рађен пером. На том цртежу, *Тајна вечера* личи на скуп умних, живих немачких људи који се нешто буне и протестују. Цртеж пером *Три краља*, са дивно израђеним ликом црног Арапина, потиче из 1524 године.

Клара Трост,

Школа без батина

ЗА ШИРЕЊЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ АКТИВНЕ И РАДНЕ ШКОЛЕ

ОВАЈ ОСНОВАЦ ТРЕЋЕГ РАЗРЕДА ОГЛЕДНЕ ШКОЛЕ У ДЕЧАНСКОЈ УЛИЦИ ЗАМЕЊУЈЕ УЧИТЕЉИЦУ ПЕВАЊА СИГУРНО И СА МНОГО ЉУБАВИ ЗА ПОСАО КОЈИ ОБАВЉА. НА СЛИЦИ ЈЕ МОМЕНАТ КАД ЋАК ПОКАЗУЈЕ ОСТАЛИМ УЧЕНИЦИМА ТАКТ ПЕСМЕ »МЕДВЕД БЕРЕ ЈАГОДЕ«.

Значајан изум у књиговезачкој техници

Немачком књиговесцу Лумбеку успело је да после дугих предрадња, које захватају све до године 1938, реши један књиговезачки проблем, који су узалуд настојали да реше Енглези и Американци. Он је успео да књиге, које се састоје из појединих листова, увеже беспрекорно и то тако да их не прошива концем.

То је, пре свега, од највеће важности за тзв. раскупсане књиге, јер раније је поновно везивање таквих књига, које су се састојале само још из појединих листова, захтевало много времена и рада, а баш тога нема довољно нарочито сада у рату. Број књига у немачким библиотекама, које су оштећене, па не могу да се позајмљују оцењује се на више милиона.

Овај нов поступак је школски пример за то како може нешто ново да се створи упорним и смишљеним радом. Пошто се ради без конца важно је питање лепка. Лумбек је систематски истраживао све врсте биљног и животињског туткала и коначно се решио за ново немачко туткало из вештачке смоле, и то за оно које има термопластичке способности да се формира у угрејаном стању. Јер, по суду стручњака, необичност овог изума је у томе да се туткало, пошто је стављено на књигу, обрађује топлим пеглом. Специјално дејство је у томе да ова маса остаје потпуно еластична, али по својој структури претвара се у нераздирив филм који чврсто повезује поједине листове. У будућности књиге ће, дакле, да се пеглају.

Још пре 150 година школа је у Србији била у ствари мучилиште. Доводећи дете у школу родитељ је говорио учитељу: „Твоја кожа, моје кости.“ Можемо онда да замислимо како су ђаци вукли батине за ненаучене лекције или несташлук у учионици. Вук Караџић у објашњењу пословице „Субота ђачка бубота“ вели, да је у Лозници последице подне тући без икакве кривице; ако је који онај дан, макар и последице подне, био бијен за лекцију или за друго што, то му се није примало у рачун, него је морао и по други пут обичаја ради бити бијен.“

Батинама су утеривана у младе детиње главе тешка граматицна и математичка правила. Батинама су деца терана на рад, на дисциплину, на лепо понашање...

Иако смо од тог времена до данас кутурно много одмакли, тип Вуковог учитеља још није изумро. И данас можете наћи у некој школској учионици прут окачен о таблу, колико да се деца опомену да је „батина из раја изашла.“

Против батине, као сретства помоћу кога ће деца да се науче тешким лекцијама, раду и дисциплини, против батине као симбола присилног учења, бун се нова школа, позната у свету као радна и активна. Ова школа не жели да има строг изглед. Учители нису бауци а прут је дефинитивно избачен из употребе. Ова школа децу уводи у школски живот с једне стране мануелним радом, с друге духовним. Мануелни и духовни рад мешају се и допуњају да би постепено развили у дечаку урођене диспозиције.

Сарадња учитеља и ученика

Не треба погрешно мислити да је ова школа испуњена играма и шалама. Напротив, овде је рад далеко озбиљнији, само што то деца не примећују, јер је све добило пријатељску, благодатну форму, све тежи за тим да ђак сам пожели рад. На пример, учитељ једне огледне радне школе не намеће ђацима готове закључке. Он наставно градиво тако распоређује да ђаци сами дођу до потребних закључака и правила. То је неоспорно тежак пут, али оно што се после тога

Немачке опере у Риму

Краљевска опера у Риму унела је у свој овогодишњи оперски репертоар читав низ немачких ремек-дела, између осталог комплетне Вагнерове *Нибелунге* и *Тристана и Изолду*. Ова ће Вагнерова дела у Риму дирижирати државни капелник Рихард Хегер из Берлина. Међу немачким делима на репертоару треба између осталог поменути и Веберовог *Оберона*,

добије остаје сигурна и дуга својина. Радећи тако с децом дешава се да наставник пружи својим ђацима сав потребан материјал, ђаци га сами упознају, савлађују и формирају, а он само стоји и контролише, поправља, упућује.

Он их исто тако упућује у правилно постављање и решавање животних проблема.

Радници са личном иницијативом

Резултати рада овакве школе задивљујући су. Из њих излазе добри радници са личном иницијативом, спремни да се укоче у заједнички рад. Ђаци активне радне школе знају да воде и да буду вођени. Њихова предност пред ђацима старе школе, вербалистичке, огромна је. Они, на пример, при доласку у гимназију већ располажу потребном рутином да рукују тежим уџбеницима, а сем тога, вежбајући се још у основној школи руковањем шире литературе, дакле библиотекама, спремни су да обогате своје знање помоћним књигама. Иако на изглед спортисти, јер њихова огледна радна школа негује нарочито спорт, они су будући научни радници, пошто се њихово сазнање никада не ограничава само на уџбеник, већ вечито трага за новим и непознатим.

Такав ђак научи се да опажа, осећа, размишља и ствара позитивне вредности у животу а да потисне шаблонско усвајање туђег мишљења и готових културних творевина.

Наше огледне школе

Ми нисмо у овом погледу заостали. Још пре једне деценије наши педагози су приметили недостатке старе школе. Школовани у иностранству, а нарочито у Немачкој где су радне и активне школе нарочито усавршене, наши педагози су остварили најпре у Београду једну огледну школу. То је Огледна народна школа „Краља Александра I“ у Дечанској улици. После ове основана је огледна школа на Дедињу. Сада имамо још једну такву школу у Нишу и у селу Жаркову!

Намена Огледне школе у Дечанској улици је у томе да се кроз њу упућује у нову школску праксу они учители који су школовани на старим принципима. Педагошки инструктори додељени овој школи располажу изванредним теориским и практичним знањем. Радећи тако код нас је оспособљен значајан кадар младих учитеља.

Сада је посета Огледној школи у Дечанској улици добила форму једног курса, кроз који већ пролазе учители са територије Првог школског среза. При међује се велики интерес код учитеља београдских школа, који у раду својих колега Огледне школе виде пионире боље будућности наше педагогике. Ствар је постављена како ваља: Ми

који заступамо нову школску праксу не мислимо да више знамо од вас, само смо упућени на један исправнији пут. Ваше велико искуство допринеће нам да се усавршимо. Примите од нас нове идеје и пресадите их даље!

Огледна школа као универзитетска вежбаоница

Огледна школа у Дечанској улици замишљена је као научна установа и она, као таква, потпуно испуњава свој задатак. Али као одељак једне чисто административне установе трпи од свих оних бирократских незгода од којих трпе и остале активне установе. Оваквој огледној школи боље би пристајало да је одељак једне научне установе, као што је, на пример, Универзитет. Као универзитетска вежбаоница она би боље испуњавала своју дужност нарочито према студентима филозофије и педагогије, и према учитељима. У њој би универзитетски професори, следбеници нове школске праксе, могли слободно да остварују нове методе рада. Тако се бар ради у другим већим земљама.

Положај учитеља огледних школа

Интересантно је за наше прилике, да учители који раде у једној оваквој огледној школи примају исте припадности као и учители осталих школа, ма да улажу више напора, стално су у току нових студија, изложени су већим издацима на културне потребе. Ови учители, под вођством инструктора, имају научне амбиције.

Са оваквим резултатима, карактеристичним и по учитеље и по ђаке, огледна школа ипак не стаје много. Она не изискује неке нарочите трошкове. Зато се може отварати у сваком месту, а не само у Београду. Доказ зато је огледна школа у селу Жаркову. Сутра је може бити у Јовцу или Дубоци, или у ма ком другом нашем селу. Потребни су само учители спремни да изврше свој напоран и пионирски задатак.

За нове школе у селу

У вези са оснивањем огледних школа на селу, треба указати на чињеницу да наше сеоске школе не одговарају савременој стварности и потребама села. Нама су потребне школе на селу, школе које ће цести материјал са тла на коме се налазе, и које ће директно служити народу.

Садашње сеоске школе не разликују се ни у чему од градских. Сеоско дете не добија у њима никакво нарочито образовање, потребно за живот на се-

лу. Отуд толико наших сељака са основном школом а без практичног знања за његов живот.

Српска методика

Најлепша и најпознатија етра на наше огледне школе је у томе, што она тежи да створи један нов тип радне школе према нашој стварности. На путу је остварење једне чисто српске методике. Народ као основа, а као циљ школа са изворном народном културом. Наша огледна школа тежи да позитивне вредности српског народа и његову радну снагу активизира. Успели да нас из наше учмалости и индолентности покрене за толико, да у нама пробуди тежњу за саморадом, самодисциплином, самокритиком, и способношћу да се вејединачно укључујемо лако у послове целине, онда ће њена заслуга бити огромна.

УТЕХА У СУЗАМА

На оку ти сјајном видим
Да си, болан, плак'о.
Зашто, кад је све радосно,
Да си тужан тако?

„То што са усамљен плак'о,
То је мој тешки јад.
А сузе кад благе теку,
Лакше је срцу тад.“

Добри другови зову те:
Дођи на нашу груд!
Ако си што изгубио,
Не тужи узалуд!

„Ви грајите, а не знате
Шта ми стеже груди.
Ја нисам још изгубио,
За чим ми срце жуди.“

Па онда, брзо прени се!
Та ти си тако млад.
Зар младост нема храбрости
За циљ, за труд, за рад?

„Ал' циљ свој нећу достићи,
Залуд се пружам ја;
Он је ко звезда на небу
Што тако лепо сја.“

Нико не жуди звездама:
Божанска им је моћ,
Свакога оне задиве
Кад падне блага ноћ.

„Заносно ја их посматрам
Кад све на небу сја.
Дајте да ноћи проплачем
Док суза имам ја.“

(Превео, К. М.)

ГЕТЕ

Два велика књижевника као професори

Успомене на последње дане живота Боже Кнежевића

Последњи час

Испрва смо га волели. Не због тога што смо ми дванаестогодишња дечаци можда знали да се иза тог болешљивог, обично рђаво расположеног професора историје крије један од најзнаменитијих наших филозофа, један од најугледнијих Срба свога доба, већ због тога што је био завео један специјалан ред. Ако кога прозове, а њак не зна зна или га просто „мрзи“ да и зађе да „говори“, довољно је било да изговори чаробне речи: „Нисам спреман“. Кнежевић би на то само ставио у каталог као неку тачкицу, прозвао би другог (односно трећег, четвртог, петог, јер се чаробни „вето“ изражен речима „нисам спреман“ понављао по неколико пута узастопце), а претходни прозвани могао је мирно да настави играње „мице“ по страховито исецканој клупи.

„Како се зове та буба!“

Ова повластица убрзо је потенцирана и другом, још необичнијом; већ тешко болестан, нервозан до крајности, једном је Кнежевић објавио следеће:

„Слушајте, кога не занима, нека само каже да хоће да иде кући или нека оде и без питања. Боље тако, него да ми овде шапуће и смета“.

Није прошло ни пет минута а већ су неки почели да користе ту нову меру која нам је у први мах изгледала као идеал неке нове, слободне школе. И наредних часова бивало је редовно по пет-шест таквих „ексодуса“. Ако би неко изашао без питања, Кнежевић би само, онако узгред запитао: „Како се зове та буба?“ Ми бисмо му рекли.

Убрзо смо охладнели према њему. Наиме, наша љубав према наставнику класичне историје попустила је кад смо утврдили да је свако „Нисам спреман“ и свако онако „господско“ излажење са часа остављало исувише конкретне трага у каталогу: наиме, по једну јединицу, правог правца тог „кеца“. Ко зна кад бисмо тек дошли до тог жалосног открића да није једног дана један наш друг, неки Анић, узнемирен прозивком онако преко рамена изговорио оно једино-спасавалује: „Нисам спреман“.

Кнежевић на то погледа у каталог, па ће тек онако узгред:

— Па ти, бубо једна, имаш већ седам јединица!

Киша од јединица

Натеран на размишљање тим саопштењем, Анић се убрзо уверио да је рачун тачан: Имао је дотле свега седам које „ексодуса“. Ми сви остали почесмо да напрежемо памћење, да утврдимо колико ли ми већ имамо „кечева“...

Сад поче, Бога ми, увелико добровољно јављање, уз стеретипно: „Молим, господине, да поправам оцену...“

Сиромас Кнежевић је и ту био сусретљив. Шта смо слутили о мукама и патњама тога измрцвареног, на смрт болесног човека, кога је свака реч стајала муке у прашњивој учионици, у једној од најрабатнијих већих зграда тадањег примитивног Београда, тамо испод „Старе Касације“ (доцније Дом старца и старица), а у борби са признато најнемирнијом екипом целе школе!..

Трпео је да се кандидати за поправку оцена већ пре његовог уласка построје око табле и катедре. Пошто је пак број „кечева“ зарађених на описани начин, био знатно већи од броја свих осталих зарађених оцена из историје, тај је „ред“, уколико се школска година више примичала крају, почео да личи на тамњачи „ред“ за дуван.

„Поправљање“ је ишло лако. Кнежевић се показивао врло либералним и у томе је примењивао савршено равно мерило према сваком. Уосталом, онако болестан, слабо је кога из разреда памтио или позивао по имену. Нешто мало интересовања показивао је једино према Шахиру Карабеговићу, брату рано преминулог српског песника и родољуба Авде Карабеговића.

У реду за поправљање оцена

Наиће претпоследњи час у школској години. „Ред“ за поправљање огроман. Скоро их је више „у реду“ него у клупама. Разуме се, и ја. Историја је била (и до краја средње школе остала) једини предмет који сам збиља волео. Али сам ту скоро био „зарадио кеца“ због „перекаша“ („Иди на место, што се перекаш к'о бабускера нека!“). Стајао сам на доста безнадежном месту. Кад бих данас, четири деценије доцније, у „реду“ за дуван петком стајао на том месту, тешко да би још било Зетског дувана...

Четири и десет. Кнежевића нема. Четири и петнаест... „Добровољце“ у реду обзиром налагодан осећај. У четири и двадесет школски служитељ нам саопштава да Кнежевић неће доћи. Болестан је. Шаље нас за тај час на Калемегдан „да не беснимо и сметамо другим“. Лако ћемо за Калемегдан. Провели смо тамо доста часова и без изостанка професора. Али шта ћемо за „кечева“?

Дође и последњи час у години. Кнежевића нема. Неколико дана доцније чусмо да је умро. Тешко нама! Гледамо у тадањим безбројним београдским листовима и листићима чланке са насловом „Божа Кнежевић“ у црном оквиру. Шта смо ми знали да је нестао знаменитог филозофа и мислиоца. Знали смо само да је отишао у гроб човек који је могао да нас избави „разредног испита“ (тако се тад звао „поправни“), а можда и понављања.

Видовдан 1903

Тешка срца сам пошао у школу на Видовдан 1903. За оно мало дана од распуштања школе од издавања сведочанстава оди-

гали су се судбоносни догађаји у историји Србије. Али дванаестогодишњем дечку, који је још пре седам часова био пошао од куће, и који је сад, застајући и оклевајући, меланхолично прелазео пут од Добричине улице до Саборне цркве, изгледало је

Божа Кнежевић
(Архив „Српски народ“)

много судбоносније што ће да „љосне“ из историје. Из историје, замислите! Разумео бих да је математика...

Завршна свечаност у двористи. Отстојао сам је као на углељу. Говор директора. Хорска песма. Најзад: судбоносни час, делење извештаја. Грозничаво прелиставам, тражим свој разред. Ура! Прешао „начисто“ Додуше, „добар“ али „начисто“.

Нико није ни „пао“ из историје. Пред смрт, Кнежевић је очигледно све безбројне преостале „кечева“ претворио у тројке и тиме помиловао „други-прво одељење“, најнемирнији разред у школи који му је био толико загорчао последње месеце живота.

С. Новаковић

Испитна грозница чини нас бледим. Кроз велике прозоре учионице надире летње сунце и бива још несносније. Очи се напрежу над отвореним уџбеницима чије се стране прелазе брзо, последњи пут. Још само француски језик и — испит положен! Али то је за мене стражан предмет. Никада ми се није чинило да га мање знам него сада, десет минута пред почетак часа, последњег часа овог испита.

За катедром разговарају професори лежерно. Како им завидим. Јесу ли они свесни треме која је обузела ову групу приватних ђака што је полегла у клупама над књигама и белажницама?

Један тренутак поглед клизи зидовима учионице. Сећам се ње. Давно. Девет или десет година. Првипут у гимназији. Нови утисци за доскорашњег оснивца. Директор у чизмама. Начари. Плави, оштри бркови... Зделар! Јесте, Зделар се звао. Грдно нас много. Уливао је у нас дисциплину јер је знао да пред собом има генерацију чије је детињство њикљало у атмосфери тек завршеног великог рата.

Па онда... разредни старешина... разредни старешина?... Никола Завишић. Сећам се: феш, углађен господин који је често с нама разговарао. „Благовремено треба ићи на занат. Боље добар мајстор него рђаво школван господин“. Тако је говорио разредни старешина.

Онда је, сећам се, устао један ученик. Шулубурић се звао. „Ја идем на занат“. Професор је питао на какав занат. Шулубурић је одговорио: „Бићу дрвер“. Ми смо се сви чудили: „Дрвер? Шта је то? Мора да је неки врло редак, скуп занат...“

Природисни, или како се онда још звало, јестаственицу предавао је Недељко Дивац. Како смо били усхићени његовим коректним опхођењем. Он је свима говорио „ви“!...

Још једна фигура искрсава пред мојим очима. Предавао је географију. Али како! Само весело и храбро. Пред њим се ретко збуњивало. Љуба Јовановић...

Да, умало не заборавих професора певања. Малени чичица Штирски. Никад задовољан својим ђацима. Чупао је свакоме готово мало косе с главе од једа. Бубали смо „до, ре, ми, фа, со, ла, си“, а тешко схваћали поред клавира. Зато су, често, читави праменови ишчупане косе летели над прним клавиром за којим се жестио Штирски. И ђаци су иза његових леђа после говорили стихове горког хумора: „Звонце звони, каталог се креће, оде Штирски да двојичице меће!“

Ух, ала сам се занео, а сваког тренутка може професор из француског да наиђе! Усне мрмљају по ко зна који пут неправилне глаголе.

Питао једног до себе:

— Какав је из француског?
— Изгледа да ће питати Мома Настасијевић. Душа од човека!

Настасијевић? Па то је онај мршави, црноманести професор који мени није никада предавао!.. Знао га из вишења док сам био редован ђак. Да ли је збиља „душа од човека“? Не бих рекао. Има мрачан изглед који плаши.

Не, не! Морам бубати. Али шта вреди? Пашћу на последњем предмету. Па добро. Главни је да сам остале положио, а француски баш могу да учим за време ферија... Ипак би било боље да положим. Та зар моја

мајка није школску таксу зарадила перући туђе рубље, злопачени се? И онда да јој донесем сведочанствга са речима: „Глагољио сам... али... нисам положио...“

За катедром ђаскају професори. Симовић, Вујић, Миленковић... Њих се више не плашим. Знао сам код њих. Али Настасијевић?..

Погнуте ђачке главе се нагло дижу. Долази Настасијевић. Комисија се уозбиљује. Сад ће прозивати. Срце скакуће, дисање се кида. Ох, испити, испити!..

Моје име? Јесте, први сам! Излазим што сигурнијим али тешким кораком. Нек буде што буде.

Професор слуша моје читање. Између реченица бацам брз поглед на њега. Можда ћу му на лицу видети расположење. Али он само једва приметно клима главом на којој је бујна црна коса.

— Добро је, Веселине! — каже некако пријатељски, као стари знанац.

— Сјајно! Добро иде. Напред само!

Друго, треће вежбање и — „Добро Веселине!“ Глас професоров дубок, звучан. Нека пријатна, охрабрујућа топлина се разлива из њега...

Прелазе се на анализирање, отсудно анализирање граматике. Наравно, неправилни глагол!

— Само полако, не бој се. Добро је...

„Како уме да поступа с ђаком!“ Тако мислим у брзини док изговарам, сада већ стишенији, глаголске облике за које сам веровао да ће ми, пред страшим професорским лицем, ишчезнути из сећања. Али предатном не стоји никакав класични професорски баук, као што сам се пријетављао. Не. То је човек чија доброта избија из његове прве речи и даје полета, сигурности.

— Врло добро, Веселине! — узвикује одлазећи катедри да прилежи оцену.

Опет срце осећам како узнемирено куца. Али сад од задолжовства: најбољу оцену сам добио из предмета који ме је већ месецима притискивао тешком сумњом.

Лаким кораком стижем до свога места. На њему лежи топа, руменкаст пламен. Зрак летњег сунца које залази иза мирисних тек расцветалих липа.

В. Д. Филиповић

ГРАМСКИ СТВАРАЛАШТВО И ПОЗОРИШТЕ КОД НАС

Цела наша прошлост открива смисао једне величанствене драматичности: у духовном склопу нашег човека има нечег преваходно драматичног; што свој пуни израз налази не у ширини излива већ у муњевитости потеза; свакодневни живот код нас не испољава се толико у уједначеном току колико у динамичним сменама мировања и драматичног размаха; — па ипак драма као уметнички облик није самородна нашем тлу, већ је уз другу тековине новије културе и она пресећена код нас са Запада.

Питања, зашто оно што нам је и у крви и у судбини још увек није код нас стигло до свога пуног уметничког уобличиња, многа се постављају.

Речју, ни код нас, ни игде, процвата драме не може бити без позоришног култа у пуном смислу речи. Сваки раскорак драматичара и глуме, глуме и публике, кобан је у том погледу. И сва храмања наше драматике, и све недаће позоришта, само су отуд потицали. Основним неспоразумима, место узајамног храбрена, само је једно друго обесхрабривало.

Момчило Настасијевић

„Мој муж
мора да остане
код куће“

Плашимо се од грипа!
Али узео је АСПИРИН!
Ова жена зна где све
АСПИРИН помаже.
Сигурно ће њеном мужу
ускоро опет бити добро,
јер ако се АСПИРИН
узме у право време, он
потпомаже у борби
против грипа и
даљих опасности.

ASPIRIN
у сваку кућу!

Оглас рег. под бр. 23579 од 26.XII.1947.

ЛОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ

Француска привреда на прекретници

Karl Robert Ringel: *Frankreichs Wirtschaft im Umbruch*, Wilhelm Goldmann Verlag, Leipzig 1942, 240 Seiten Preis 6.50 RM.

Писац ове књиге К. Р. Рингел постављен је одмах по извршењу немачкој окупацији Француске, у јулу 1940 године, за нарочитог комесара савеза немачких привредних корпорација у Француској, па је имао довољне прилике да у току практичне и многоструке делатности проучи привредни живот Француске, елементе који су је довели до катастрофе и потребе и смернице које се отада јављају. Научно се да све то гледа и процењује оком мирног посматрача који не суди „ни по бабу, ни по стричевима“.

Његова књига стога као какав добар атлас пред нама развија потпуну слику развоја француске привредне политике и социјалних обрта који су тај развој пратили и оптерећивали. Као што лекар даје дијагнозу, Рингел нам тумачи проблеме пред којима се сад налази француска привреда, проблеме које треба решити, не привременим полумерама већ темељно, ако се жели обезбедити будућност једног великог и даровитог народа.

Последња љубав Николе Ленауа

Arnold Ulitz: *Die Braut des Beruehmten*, Propyläen-Verlag, Berlin 1942, 451 Seiten; Preis gebunden 15 RM.

Има критичара и књижевних историчара који су мишљења да не треба писати романе из живота великих песника. Кажу да је сваки велики песник сам рекао свом народу и осталом свету шта је имао да каже о себи и о другима. А што после има да се каже о његовом животу и раду, то је посао не других песника, већ научника, биографа и књижевних историчара. Онај који славног песника чини главним јунаком реалистичког романа, веће неки, као да хоће да врати његову творевину, која се граничи са божанским, у индивидуални свакодневни живот, хоће од свог злата да направи олово или гипс.

Можда је у томе била грешка бујног Карла Гуцкова који је написао ако не романе а оно драме чије су главне личности биле Шилер и Гете у младим данима. Те драме нису успеле. Али ако се овакав потхват предузме са довољно такта и опрезности, ако не залази у сувише интимно, банално, у оно што је свакодневно и код најистакнутијег човека, могу се и са таквим предметима постићи творевине трајне вредности.

Изгледа нам да је у том погледу успео шлески романијер Арнолд Улиц — који се први пут прочуо једним сјајним реалистичким, психолошким романом из прошлог светског рата — својом *Вереницом славног човека*. Већ је срећно решење што је песника само посредно направио главном личношћу романа, посредством његове последње

Збирка Пиранделових новела

Луиџи Пирандело: *Црна мајама и друге новеле*, Превод А. Б. Херенде. Издање „Југоисток“, Београд 1942, динара 40.

Овом збирком новела познатог италијанског књижевника Луиџи Пирандела попуњена је знатна празнина у нашој преводној књижевности. Пирандело је био познат нашој публици по својим позоришним делима и једном преведеном роману. Међутим, права Пиранделова књижевна вредност испољила се баш у новелама, где је дошао до пуног изражаја његов реално критички дух, пун дубоких разматрања и запажања, обрађених утанчаним преливима најинтимнијих унутрашњих збивања, у оквиру снажних мотива црпљених непосредно на изворима живота.

Због тога је у Италији Пирандело највише цењен као новелиста, ма да су му светску књижевну славу донела његова позоришна дела, која су створила читаву плејаду следбеника у Италији и у иностранству, увер-

ши у позориште један нови правац и начин: обраде, познат у позоришном свету под називом „пиранилизам“.

У ствари Пиранделова позоришна дела имала су свој извор у његовим новелама, које су често дале сиже његовим драмама и комедијама.

Рођен на Сицилији, исто као и велики италијански мајстор романа Ђовани Верга, Пирандело је почео своју књижевну делатност као његов ученик. Пиранделови први почеци били су са романима. Међутим, прешавши на новелу, Пирандело је задржао сву Вергину снагу и јачину, али је с друге стране унео и нов, свој особен начин запажања и расуђивања, који је најзад дошао до пуног изражаја кроз позориште, и поставио га као величину првог реда у светској књижевности.

Избор ове збирке био је веома срећан, а извршен је по оцени директора Италијанског културног института у Београду проф. Едгарда Ђорџи-Алберти и преводиоца. Није био ни мало лак кад се узме у обзир да је Пирандело написао готово безбројна дела, тако да је у последњем периоду своје књижевне делатности давао готово по једну дневно.

Прве две новеле из ове збирке су типично „пираниловске“, управо слика и печат оне снаге и начина обраде, која је створила „пиранилизам“. Друга новела *Све у реду* дала је сиже за истоимени позоришни комад. У трећој и четвртој новели долази до изражаја утанчаност Пиранделовог духа, једна ведрина којом писац обухвата најинтимније људске трагедије, а да при том не долази ни до каквог сукоба између стила и радње. Последња новела *Прваст носити* је духовита лака карикатура модерних љубави и основа на којима се заснивају модерни бракови.

Збирка много добија стилски врло успешним, лаким и течним преводом преводиоца, који је у последње време превео из италијанске књижевности једну збирку Вергиних новела под насловом *Кавалерија Рустикана* и фантастични омладински роман *Изненађења XXI века* од Салгариа.

ВУНУ ЗА ПРЕДЕЊЕ

као и памук из Јоргана чешљамо на влчари одмах док муштерија чека. Можемо прерађивати вуну и од разних нових и старих вунених отпадака (филима, штофа, трикотаже, ћебета и слично). Одлична израда.

БАНИЋ И УГРЕНОВИЋ, Цара Николе улица 10 (Славија).

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

главни филијал у Нишу

изложиће јавној продаји на дан 10 марта 1943 г. од 10 до 12 час. непокретна имања у Нишу и то:

1) у ул. Војводе Вука бр. 10 са почетном ценом од Дин. 300.000.—

2) угао ул. Скопљанске и Лешјанинове са почетном ценом од Дин. 800.000.—

3) у ул. Давидовој бр. 2 са почетном ценом од Дин. 300.000.—

Кауција износи 10% од почетне цене.

Целокупна куповна цена полаже се у готову.

Продаја ће се обавити у просторијама Главног филијала у Нишу где се могу добити сва даља обавештења.

99 1—1

Конкурс

за пријем чиновника приправника поштанско-телеграфско-телефонске струке

Министарство пошта, телеграфа и телефона примиће у службу извршен број чиновничких приправника и то:

а) само мушког пола оних са спремом факултета или потпуне средње школе и

б) мушког и женског пола оних са спремом непотпуне средње школе.

Кандидати оба пола морају да испуњавају следеће услове:

1) да су навршили 18 година а нису навршили 30 година живота,

2) да су телесно и душевно здрави,

3) да су доброг владања,

4) да су национално исправни и политичко поуздани,

5) да, у случају малолетства, имају одобрење родитеља или старатеља,

6) да потпуно знају српски језик,

7) да приложе доказе о расној припадности (да нису имали кога у породици, својој или жениној, јеврејског или циганског порекла),

8) да нису под старатељством или стечајем, или да није над њим продужена очинска власт,

9) да нису судском пресудом осуђени на губитак часних права,

10) да им, као активном државном службенику, служба није престала са разлога предвиђеног у тачки 1, 2, 7, 9 или 12 § 104 Закона о чиновницима,

11) да нису под кривичном истрагом,

12) да имају следећу школску спрему,

а) кандидати — чиновнички приправници из става 3 § 45 Закона о чиновницима т.ј. за звања за која се тражи факултетска спрема морају имати спрему Правног, Техничког (Електро-техничког или Електро-машинског отсека) факултета или Високо-економско-комерцијалне школе,

б) кандидати — чиновнички приправници из става 2 § 45 Закона о чиновницима т.ј. за звања за која се тражи потпуна средњошколска спрема морају имати завршених осам разреда гимназије са завршеним вишим тецајним испитом, или спрему средње-техничке школе (електро-техничког, електро-машинског, машинског, архитектонског или грађевинског отсека) са завршеним испитом, или Трговачку академију са завршеним испитом.

в) кандидати — чиновнички приправници из става 1 § 45 Закона о чиновницима т.ј. за звања за која се тражи непотпуна средња школа са завршеним нижим тецајним испитом морају имати: четири разреда средње школе са положеним нижим тецајним испитом или коју занатску школу равну испотпуну средњу школу са завршеним нижим тецајним испитом.

За доказ да кандидат по овом конкурсису испуњава услове потребно је да уз молбу приложи следећа документа:

за тачку 1 крштеницу,

за тачку 2 лекарско уверење,

за тачку 3 уверење надлежне власти,

за тачку 4 уверење државне полицијске власти,

за тачку 5 означено одобрење родитеља или старатеља, прописно таксирано и потврђено од надлежне власти,

за тачку 6 школску сведоџбу,

за тачку 7 уверење надлежне средње власти,

за тачку 8 и 9 уверење надлежне власти,

за тачку 10 својеручно написану изјаву,

за тачку 11 уверење надлежног државног тужиоштва и

за тачку 12 диплому или сведочанство о завршеном школовању.

Својеручно написану молбу, таксирану са 20.— динара у таксеним маркама, кандидати ће предати, односно упутити поштом, Министарству пошта, телеграфа и телефона — за Опште одељење — најдаље до закључно 20 марта 1943 године. После овога рока приспеле молбе неће се узимати у обзир. Исто тако неће се узимати у обзир и оне молбе које не садрже сва напред означена документа.

Сваки кандидат треба да означи у молби тачну адресу; да изјаву, да пристаје да се пре постављања обавезно подвргне прегледу службене лекарске комисије у Београду — сходно наредби за преглед кандидата, — и да изнесе податке о томе: да ли је учествовао у борби противу рушилаца мира и реда у земљи, било у четничким било у добровољачким одредима, да ли је његов родитељ или храниоц у заробљеништву, као и да ли је служио у националној служби за обнову Србије.

Када кандидати, који испуњавају услове конкурса, буду изабрани, позваће се благовремено на лекарски преглед. Ово путовање дужни су да обаве о свом трошку.

Из канцеларије Општег одељења Министарства пошта, телеграфа и телефона Бр. 3093 од 15 фебруара 1943 године.

94 1—1

„Ватрогасац“

К. Д.

ПАШИЋЕВА 7. — ТЕЛЕФОН 20-459

Пожарни апарати са хемијским средствима за гашење пожара са: ПЕНОМ,

ТЕЧНОШЋУ,

ТЕТРАХЛОРОМ

Ватрогасни материјал и прибор.

Пунимо и оправљамо прибор апарате.

95 1—1

МАМОНИСИ

СВАКА РЕЧ ДИН. 3.—
ДРЖАВНА ТАКСА
ДИН. 5.—

»ДИНАРА« КУПУЈЕ сав бољи намештај, спаваће собе, трпезарије, хорнцимере, комбиноване собе, целе станове. »Динара«, Ђирила и Методија 2, тел. 40-665.

86 2—10

ЗЛАТАН НАКИТ, златне зубе, све златне и сребрне предмете, уметничке античке ствари, купује и најбоље плаћа »Колубара«, Призренска 13. Телефон 24-385.

87 2—5

ЛИЧНУ КАРТУ издату од престојништва полиције, Крагујевац, изгубио сам, оглашујем је неважећом. Стеванка Ђорђевић.

108 1—1

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 322 издату од престојништва полиције, Крагујевац изгубио сам. Оглашујем је неважећом. Милосава Гостовић.

109 1—1

МОЈА ЖЕНА Милена Васиљевић рођ. Симић одбегла је од куће 28. XI. 1942. Овим је позивам да се у року од три дана врати иначе повешћу бракоразводну парницу. Њене дугове не признајем. Слободан Васиљевић, Косовска Митровица. Кафана »Србија«.

103 1—1

ЛИЧНУ КАРТУ број 48/106 за 1943 год. издату од општине Тавничке, као и радничку књижицу изгубио сам. Оглашујем их за неважеће. Милић Даниловић, земљорадник.

105 1—1

ЛИЧНУ КАРТУ број 14509 издату од престојништва полиције Крагујевац, као и полицијску пријаву изгубио сам. Оглашујем их за неважеће. Добричић Саватије.

106 1—1

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 15305 издату од престојништва полиције, Крагујевац, изгубила сам. Оглашујем је неважећом. Ружа Перовић.

107 1—1

ИЗЈАВЉУЈЕМ да сам изгубио на дан 15 фебруара и то: Личну карту, кућну листу и дуванску књижицу, тражио сам и нисам нашао. Овим све оглашујем за неважеће. Владислав Пешић, Крагујевац.

104 1—1

„РАДЕ НЕЙМАР“

Продаје: ПАЛАТЕ-КУЋЕ-ВИЛЕ-ПЛАЦЕВЕ
ВИСОКИ ОЧУВАНИ РЕНОМЕ НАШЕ ФИРМЕ ВЕЋ ЈЕ ПОЗНАТ.
БЕОГРАД — КРАЉА МИЛАНА БР. 20. — ТЕЛЕФОН 27-796.

Колонијалисти...

Кад дођете у Београд не заборавите да посетите

прво српско предузеће **»СРБИЈА«**
за израду коломасти

ПЕТАР М. РАДОСАВЉЕВИЋ

КАНЦЕЛАРИЈА ул. Космајска 6 (Теразије) тел. 26-671
ПРЕДУЗЕЋЕ Краља Александра 340, тел. 43-812
СТОВАРИШТЕ Римска 22 (Бајлонова пијаца) тел. 26-633.

Стари накит и драго камење

Бесплатно стручно процењује, купује и продаје стручна радња.

ТРГОВИНА СТАРОГ НАКИТА
Краља Милана 41-а до Славије
101 1—1

КОНКУРС

за пријем кандидата у Српску државну стражу Управе града Београда

За попуну бројног стања службеника Српске државне страже Управе града Београда, Команда Српске државне страже Управе града Београда примиће 500 кандидата-приправника.

Пријем кандидата, док се тражени број не буде попунио, вршиће се сваког радног дана у Команди Српске државне страже Управе града Обилићев Венац бр. 6/II.

Кандидати који желе да буду примљени у службу Српске државне страже Управе града Београда, морају да испуњавају следеће услове:

- да су наши поданици;
- да су Српске народности и чисто аријевског порекла — не сме имати јеврејске или циганске крви;
- да су навршили 20 година старости и да нису старији од 30 година. — У недостатку ових, могу бити и од 18 година, па најдаље до 40 година. — Кандидати испод 20 и изнад 30 година, примају се по ослобођењу од предвиђених услова!
- да су телесно и душевно потпуно здрави;
- да су нежењени или удовци без деце или законски разведени од жене без деце;
- да су беспрекорног владања и прошлости;
- да имају потребно школско образовање — најмање 4 разреда основне школе;
- да до сада нису судом осуђивани и да се не налазе под кривичном истрагом;
- да су високи најмање 175 см.;
- да се писмено обавезу, да ће у служби остати најмање 3 године и служити тамо, где буду распоређени и да ће за случај ранијег самовољног иступања из службе вратити државној каси једну половину оних припадности које су примили за време свога службовања.

Кандидати који испуњавају горње услове и желе да буду примљени, подносиће писмене молбе са податцима адресоване на: Команда Српске државне страже Управе града Београда — Обилићев Венац бр. 6/II, таксиране са 20 динара таксене марке. — Уз молбу имају се приложити сва документа (уверења) којима ће се тврдити горњи наводи:

Месечне припадности примљених кандидата су:

Стражада-приправника од 2000 до 2200 динара; поднаредника — — — од 2500 до 2700 динара;
каплара — — — — од 2300 до 2500 динара; наредника — — — — од 2700 до 2900 динара;
наредника-водника — од 2900 до 3100 динара;

Повластице за службенике су следеће:

- бесплатна одећа (униформа), обућа и остала спрема;
- бесплатан стан, намештај, огрев и осветљење у касарни;
- заједничка исхрана, која се плаћа од 700 до 1000 динара месечно;
- право на пензију;
- обезбеђење лично и породице по Уредби о правима и одговорностима органа у служби јавне безбедности, у случају да у вршењу службене дужности живот изгуби или буде онеспособљен за рад;
- бесплатно лечење у болници и погодности за лечење у свима државним и самоуправним бањама, санаторијумима и свима кли-матским местима у земљи;
- бившим службеницима жандармерије, државне полицијске страже и војске, подофицирима и капларима, подразумевајући ту и резеране, који су својим држањем и понашањем то заслужили, признаће се раније године службе и одговарајући чин и звање у Српској државној стражи Управе града Београда.

Из Команде Српске државне страже Управе града Београда Бр. 1126 од 2 фебруара 1943 год. 98 2—3

СВИМ КЊИЖАРИМА

Услед велике оскудице у књигама одлучили смо да сва наша нова издања равномерно расподелимо за све књижаре као у Београду тако и у унутрашњости.

Да би то правилно извели, молимо г.г. колеге да изволе писмено пријавити нашем прометном одељењу број примерака који би желели да добијају од сваке нове књиге која буде изишла у нашем издању.

Књиге ћемо одмах слати по изласку, у унутрашњост поузећем, а у Београду сваки ће подизати додељену му количину. Наручбе су обавезне за све књиге које будемо издавали. Ми придржавамо право да тражену количину евентуално смањимо. Рок пријаве 1 март 1943 г.

ИЗДАВАЧКО И ПРОМЕТНО А. Д. »ЈУГОИСТОК«

Београд — Добричина 30. — Телефон 20-955, 20-875.

ЗЛАТАН НАКИТ СТАРИ И НОВИ КУПУЈЕМ:

Дијаманте крупније, брилијанте све величине, златне зубе, бурме, прстење, минђуше, брошеве, бразлетне, ланце, сатове златне, сребрне и металне само исправне и од бољих познатих марака; старо злато оштећено, излизано, поломљено и горело сваку количину, купујем сребрне есцајге и остале исправне предмете од сребра купује и највише плаћа. Бесплатно процењује и на захтев процењене вредности исплаћује одмах позната фирма

„БРИЛИЈАНТ“
власник МИЛИВОЈЕ М. МИТРОВИЋ
БЕОГРАД — ЂОРЂА ВАШИНГТОНА УЛ. БР. 6 — ТЕЛ. 28-706

Намештај ЗОРА Београд

Кр. Александра бр. 87-97 тел. 40-156

Има велики избор спаваћих соба, кухиња, трпезарија, комбинованих соба, кауча, патент фотеља, салонских дубоких фотеља, уз најниже цене, најлепши избор за 1943 год.

Власник Ђорђе Барјакшаревић

НАЈНОВИЈИ СРПСКО - НЕМАЧКИ РЕЧНИК

ОД ВИЛХАРА

повезан у платну динара 150.—

Књижарима уобичајени рабат

у „СРПСКОЈ КЊИЖАРИ“ Београд
Кр. Александра 18. Чек. рач. Пошт. штед. 61240.

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом ова имања:

1 марта 1943 год.:

- 1) Плац 254 м. кв. Господар Јованова бр. 40 Дин. 900.000.—
- 2) Плац 381,20 м. кв. са зградом Гетеова бр. 14 Д. 2,300.000.—
- 3) Плац 348 м. кв. са зградом Ђурићева бр. 16 Дин. 750.000.—

5 марта 1943 год.:

- 1) Плац 602,50 м. кв. са зградама Деспота Ђорђа бр. 6 Дин. 1,000.000.—
- 2) Плац 453 м. кв. са зградом Симића бр. 23 Дин. 2,300.000.—
- 3) Плац 404,20 м. кв. са зградом Страхинића Бана бр. 1 Дин. 850.000.—

Продаја ће се обавити у банчној згради, Скадарска бр. 33/II, где се могу добити сва даља обавештења.

102 1—1